gemeente SLUIS

21.0012078
Uitgaande documenten gemeente Sluis

Postadres:
Postbus 27
4500 AA Oostburg

Bezoekadres:
Nieuwstraat 22
4501 BD Oostburg

Telefoon 140117
Telefoon +31 (0)117 457 000
Telefax +31 (0)117 452 241

IBAN: NL33INGB0661900169
BIC code: INGBNL2A
BTW-nummer: 811046321B01

www.gemeentesluis.nl
info@gemeentesluis.nl

Aan de leden van de gemeenteraad

ons kenmerk :
uw brief d.d. :
uw kenmerk :
behandeld door : Mahu / van Hoeve
doorkiesnummer:
onderwerp : Vaststelling uitvoeringsplan RES
bijlage(n) : een

Oostburg, 17-09-2021

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 28 mei 2020 heeft u de Regionale Energie Strategie (RES) vastgesteld. Deze strategie is Zeeuwsbreed tot stand gekomen. Het doel is om met elkaar de CO2-uitstoot sterk te verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990 en in 2050 met 95%. Zo voorkomen we dat de aarde met meer dan twee graden Celsius opwarmt en we overal serieuze problemen krijgen. Naast Zeeland zijn er 29 andere energieregio's in Nederland die op deze manier de handen ineen slaan.

Medio 2020 heeft de stuurgroep van de RES het ambtelijk kernteam opdracht gegeven een volledig uitvoeringsplan te ontwikkelen voor de periode 2021-2023. Dit uitvoeringsplan geeft aan op welke wijze we gezamenlijk met onze partners aan de slag willen gaan om uitvoering te geven aan de RES 1.0. Per thema wordt hierin verwoord hoe de uitvoering wordt vormgegeven. Op 14 september 2021 hebben wij dit plan vastgesteld. Wij bieden u dit bijgaand ter informatie aan.

De uitgangspunten van de RES zijn verwerkt in Krachtig Verbonden. Daarmee heeft u zich gecommitteerd aan de verwerking van de RES in de eigen, lokale beleidskaders. Door vaststelling van de RES wordt niet getornd aan de (lokale) beslissingsbevoegdheid van de gemeenteraad.

Mocht u naar aanleiding van het uitvoeringsplan vragen hebben, zijn wij uiteraard graag bereid deze in de commissie te beantwoorden.

Wij hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

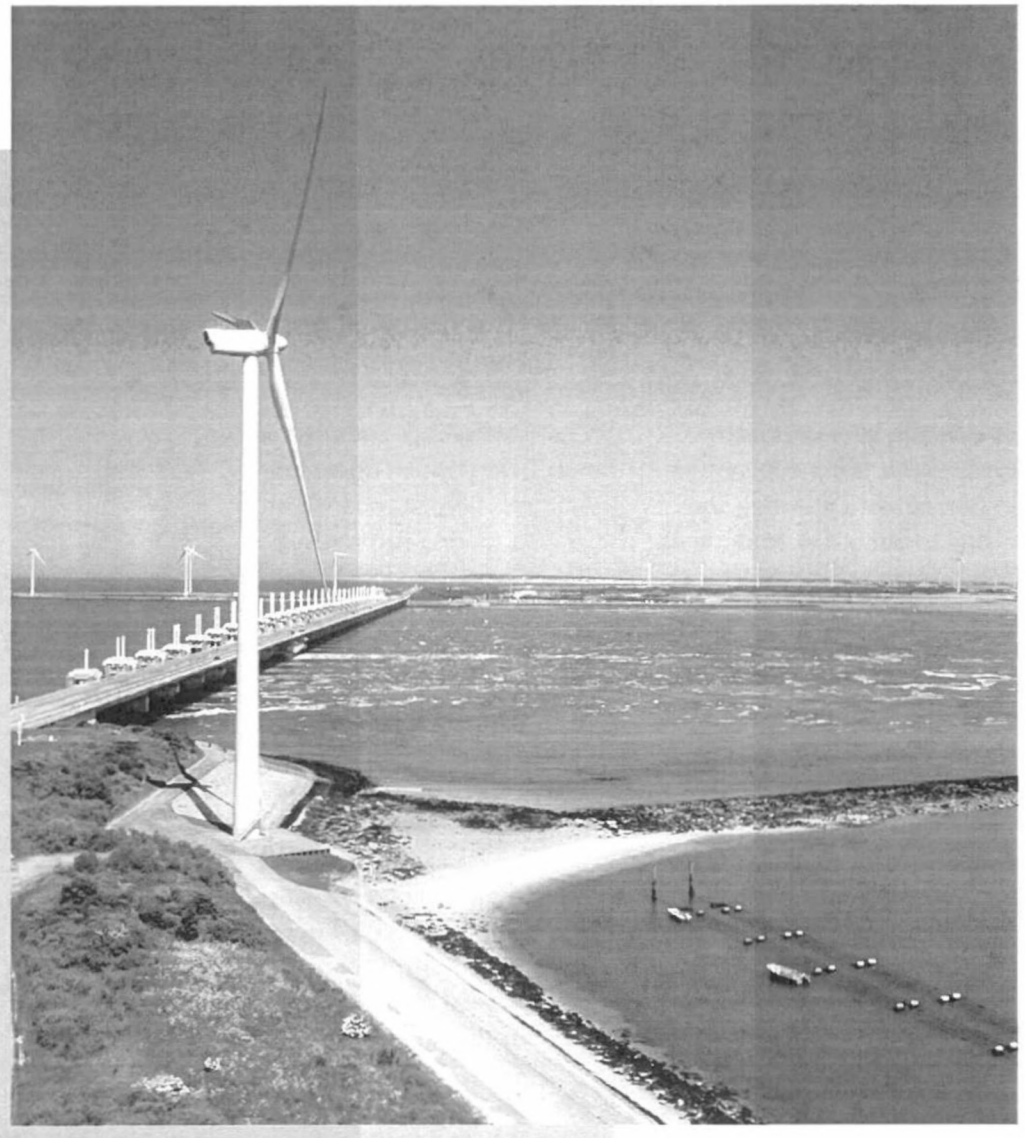
BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN SLUIS,
De secretaris, De burgemeester,

S.I. de Kievit-Minnaert mr. M.M.D. Vermue

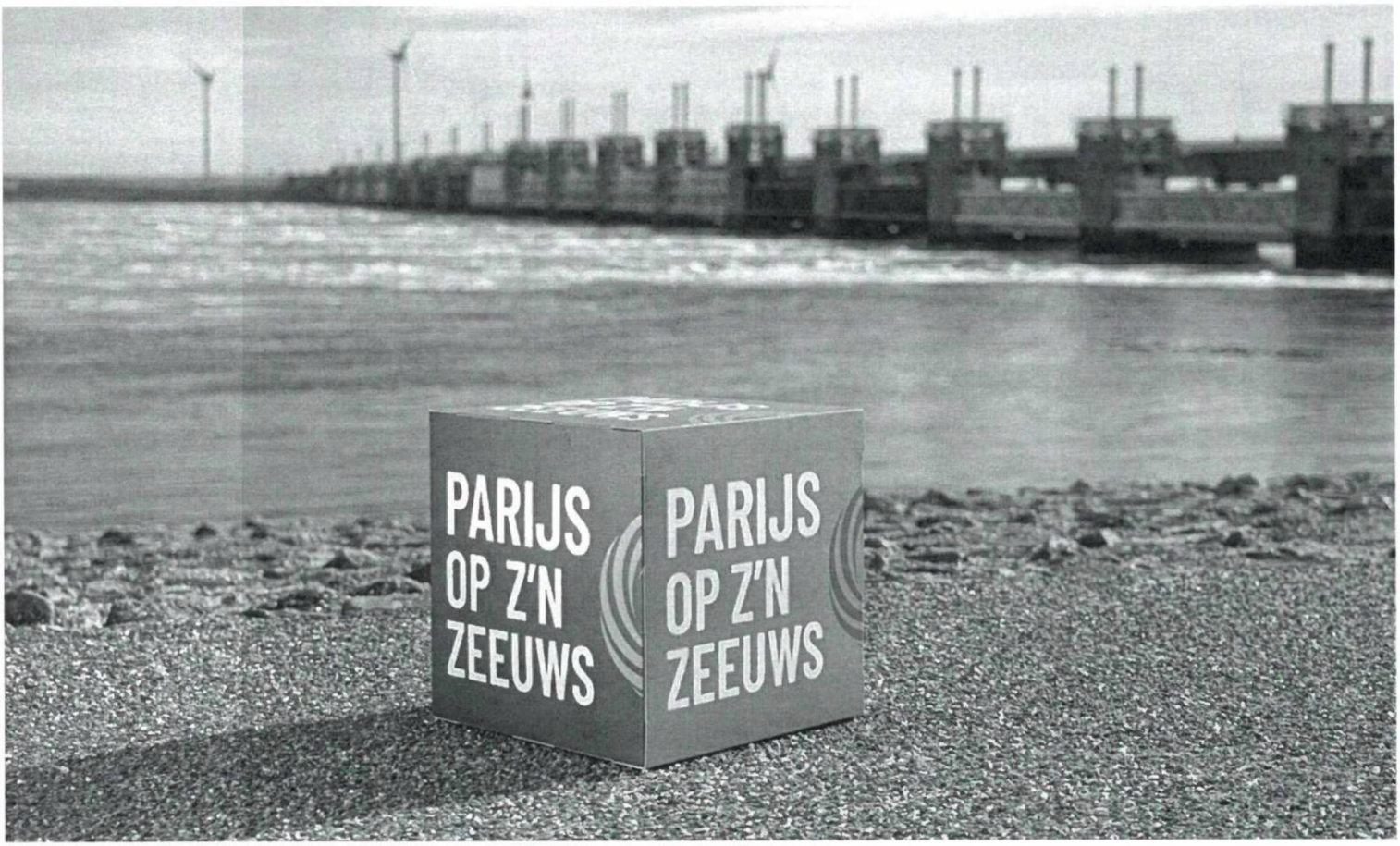
ZEEUWS
ENERGIE
AKKOORD

Uitvoeringsplan RES 1.0

RES-regio Zeeland

2 - 02

In Parijs zijn klimaatdoelen afgesproken. Bijna 200 landen hebben beloofd hiermee aan de slag te gaan, ook Nederland. En in Nederland, kijken we per regio hoe we het Klimaatakkoord gaan uitvoeren. Voor ons geldt dus: hoe gaan we in Zeeland actief bijdragen aan de energietransitie?

Wat in het Klimaatakkoord van Parijs is bepaald is goed en wij Zeeuwen doen daar graag aan mee. Samen én op onze eigen manier. Daarom hebben we het Zeeuws Energieakkoord, afgekort ZEA. Iedereen die bijdraagt aan het opwekken van duurzame energie, energiebesparing en verduurzaming kan en mag meedoen met het ZEA. Grote en kleine initiatieven, van overheden, bedrijven en burgers. Zo halen we samen de klimaatdoelen van Parijs, maar dan op z'n Zeeuws.

Ook Zeeland gaat dus actief bijdragen aan het Klimaatakkoord. Vernieuwend kijken naar Zeeuwse energie, samen op weg naar een energieneutraal 2050, duurzaam wonen en leven. Akkoord?
Dan gaan we ervoor!

Managementsamenvatting

WAAROM?

Klimaatakkoord van Parijs

Door de groeiende uitstoot van broeikasgassen (CO_2) warmt de aarde steeds meer op. Hierdoor smelten de poolkappen, stijgt de zeespiegel en wordt het weer extremer. Wereldwijd en ook in Zeeland, zorgt dit voor steeds meer (onomkeerbare) problemen.

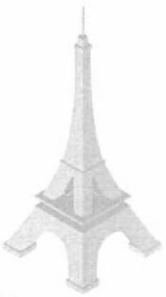
Om de opwarming van de aarde tegen te gaan is in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs gesloten. 195 landen hebben hier afgesproken om in 2050 de uitstoot van broeikasgassen met 95% te verminderen. Ook Nederland doet hieraan mee en daarom hebben we sinds 2019 het Nederlandse Klimaatakkoord.

Zeeuwse RES

Eén van de afspraken van het Klimaatakkoord is dat Nederland opgedeeld in 30 RES-regio's wordt. Elke regio heeft hierbij de taak haar eigen Regionale Energiestrategie (RES) te ontwikkelen. Zeeland is ook een RES-regio. In 2020 hebben meer dan 100 Zeeuwse partijen, van regionale en lokale overheden tot bedrijven, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties tot inwonerscollectieven, samengewerkt aan de Zeeuwse RES. Deze ligt aan de basis van het RES 1.0 Uitvoeringsplan, waarin beschreven staat welke prioriteiten Zeeland heeft gekozen en hoe deze uitgevoerd worden, om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen.

Parijs op z'n Zeeuws

In Zeeland gaan we ook actief bijdragen aan de energietransitie.Daarom hebben we het Zeeuws Energieakkoord, afgekort ZEA. Iedereen die bijdraagt aan het opwekken van duurzame energie, energiebesparing en verduurzaming kan en mag meedoen met het ZEA. Grote en kleine initiatieven, van overheden, bedrijven en burgers. Zo halen we samen de klimaatdoelen van Parijs, maar dan op z'n Zeeuws.

2015 **Klimaatakkoord van Parijs**

2017 **Zeeuwse Energiedialoog**

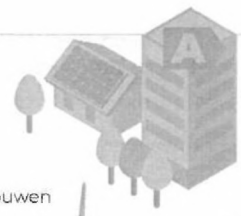
2019 **Nederlands Klimaatakkoord**

2020 **Zeeuwse RES 1.0**

2021 **Uitvoeringsplan RES 1.0**

2021 2023 **Realisatie Uitvoeringsplan RES 1.0**

WAT?

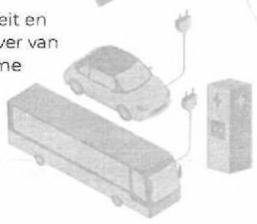
01 Gebouwde omgeving

- Minder energie verbruiken
- Van fossiele brandstoffen naar duurzame energie
- Verduurzamen van alle gebouwen

02 Elektriciteit

- Alleen nog maar duurzame energiebronnen

03 Mobiliteit

- Personenvervoer, zakelijke mobiliteit en het openbaar vervoer schakelen over van fossiele brandstoffen naar duurzame brandstoffen of energie

Doelen Zeeland:

2030 **49%** CO_2-reductie

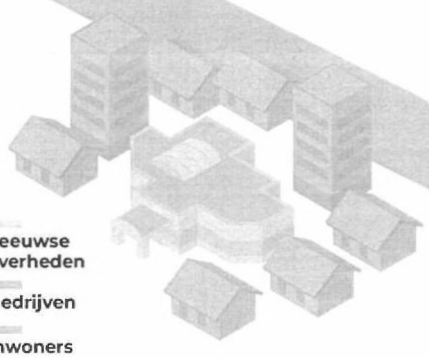
2030 **100%** duurzame energie-opwekking

2050 **95%** CO_2-reductie

HOE?

Samen samen samen

Alleen samen kunnen we de klimaatdoelen halen. Maar hoe weten we nu wie wat gaat doen? Het Uitvoeringsplan RES 1.0 beschrijft helder wie wat gaat doen kijkende naar de voor nu gekozen prioriteiten. Daarnaast gebeurd er nog veel meer! De RES is immers van ons allemaal. Van Zeeuwse overheden, bedrijven en inwoners. Doe ook mee!

Zeeuwse overheden

Bedrijven

Inwoners

2021 2023 **Samenwerkende overheden, bedrijven, inwonerscollectieven, maatschappelijke organisaties**

2023 **Zeeuwse RES 2.0**

2024 **Uitvoeringsplan RES 2.0**

2024 2026 **Realisatie Uitvoeringsplan RES 2.0**

ZEEUWS ENERGIE AKKOORD

Het ZEA is een initiatief vanuit de Provincie Zeeland, de 13 Zeeuwse gemeenten, Stedin, Impuls en Waterschap Scheldestromen.

Inhoudsopgave

01. Inleiding 05
1.1. Aanleiding 05
1.2. Doelstellingen uitvoeringsplan 07
1.3. Ontwikkeling RES 2.0 08
02. Governance 09
2.1. Verantwoordelijkheden en rollen 09
2.2. Verankering beleid 10
2.3. Governance principes 12
2.4. Governance ontwikkeling 14
03. Programma's 18
3.1. Programma Elektriciteit 19
3.2. Programma Gebouwde Omgeving 22
3.3. Programma Mobiliteit 26
04. Integraliteit, doorsnijdende en overige thema's 30
4.1. Integraliteit en onderlinge afhankelijkheden 31
4.2. Systeemaanpak energie-infrastructuur 31
4.3. Communicatie 32
4.4. Participatie 36
4.5. Arbeidsmarkt en scholing 40
4.6. Industrie 42
4.7. Waterstof 44
4.8. Landbouw 47
05. Financiën 48
5.1. Geld voor uitvoering van de energietransitie bij overheden 49
5.2. Financiële ondersteuning woningeigenaren en bedrijven 50
5.3. Geld voor uitvoering en doorontwikkeling RES 50
5.4. Meerjarenbegroting 52

Bijlagen 54
Bijlage A: Organisatie en wijze van samenwerken 54
A.1 Taken volgens het ROB 55
A.2 Kwadrantenmodel van der Steen 58
A.3 ZEA-organisatie 59
A.4 Bestuurlijk overleg en afstemming 63
A.5 Budgetbeheer 65
A.6 processen 66
Bijlage B: Monitoring en rapportage 67
Bijlage C: Risicoanalyse 68
Bijlage D: Communicatiestrategie 69

01 Inleiding

1.1. Aanleiding

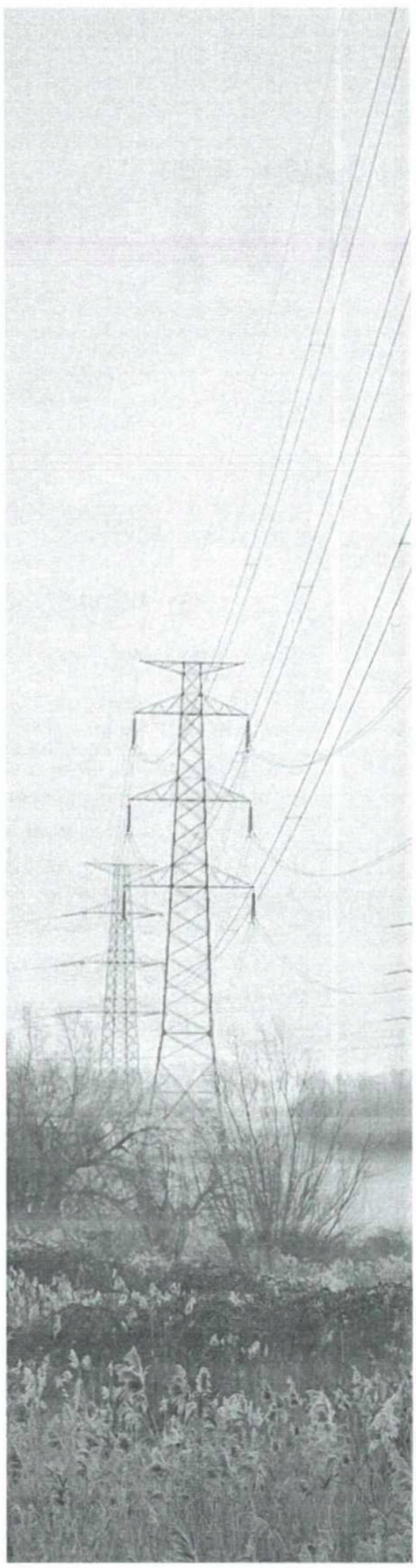
RES 1.0
Op 28 juni 2019 heeft het toenmalige kabinet het Klimaatakkoord gepubliceerd. Dit akkoord is de Nederlandse vertaling van het Klimaatakkoord van Parijs (2015). Hierin is afgesproken dat we in 2030 49% en in 2050 respectievelijk 95% CO_2-reductie (ten opzichte van 1990) zal plaatsvinden. Eén van de andere afspraken is dat Nederland in 30 "energieregio's" opgedeeld zal worden om regionaal de landelijk gemaakte afspraken te onderzoeken en uit te voeren. Elke regio zal hiervoor zijn eigen Regionale Energiestrategie (RES) ontwikkelen, waarin de regionale keuzes centraal staan. Deze RES'en worden door de primair wettelijke partijen (de regionale overheden) vastgesteld.

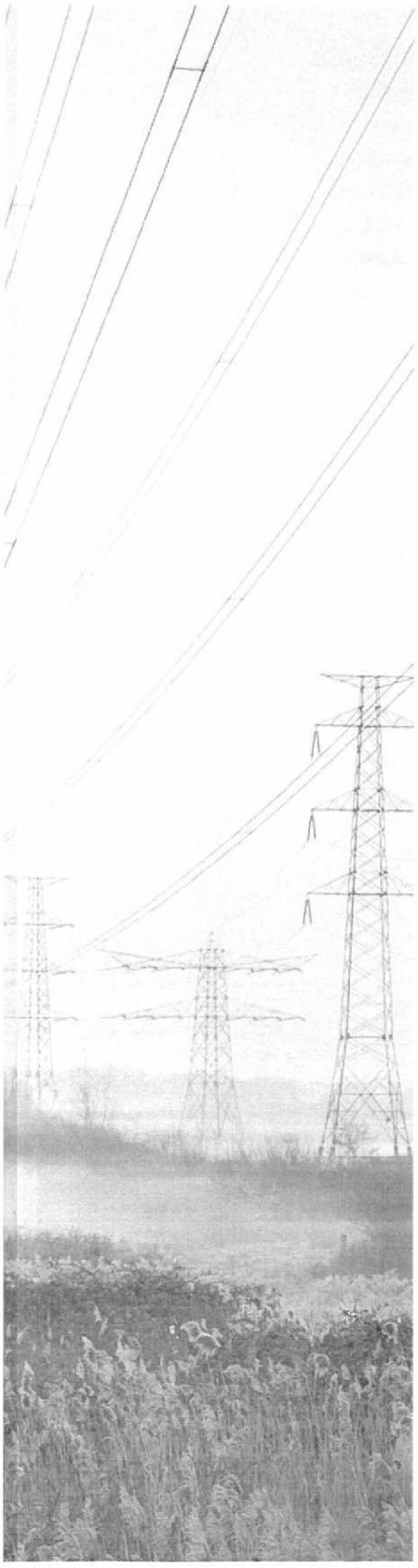
Na een succesvolle Zeeuwse Energiedialoog (2017) hebben de 13 Zeeuwse gemeenten, het Waterschap Scheldestromen, de Provincie Zeeland, Netbeheerder Enduris en Impuls Zeeland de handen ineengeslagen om de RES Zeeland gezamenlijk te ontwikkelen. Dit is gebeurd onder de gezamenlijke noemer het **Zeeuws Energieakkoord (ZEA)**. Meer dan 100 vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, van maatschappelijke organisaties, inwoners(collectieven) tot de regionale overheden hebben actief bijgedragen. Begin 2020 is de RES 1.0 gereedgekomen en in oktober 2020 hadden alle Zeeuwse overheden deze vastgesteld.

Draagvlak

De energietransitie heeft ingrijpende gevolgen die iedere Zeeuw, in kleinere of grotere mate, zal raken. Daarbij is het draagvlak voor de energietransitie nog broos doordat de energietransitie zich nog in de beginnende fase bevindt. In bepaalde hoeken vindt nog volop discussie plaats over het nut en de noodzaak. Er zijn onduidelijkheden omtrent wat er nu precies moet gebeuren, de kosten en hoe die te betalen en wanneer welke technologie beschikbaar (en betaalbaar) is. Tevens zijn er zorgen over de gevolgen voor natuur, landschap en mens. Dit laatste o.a. in relatie met de impact van duurzame energieopwekking in de nabijheid van woonkernen. Dit uit zich onder meer in weerstand tegen plannen. Het is daarom zeer belangrijk om zorgvuldig met deze gedachten en gevoelens om te gaan en ruimte te bieden voor hoor en wederhoor. Eén van de belangrijkste taken van het ZEA en de ZEA-partners is om het draagvlak en de acceptatie in de samenleving te versterken door alle belanghebbenden tijdig te betrekken bij zowel de planvorming als de uitvoering. Daarom vormen communicatie en participatie een wezenlijk onderdeel van dit uitvoeringsplan. Zo bouwen we met elkaar aan vertrouwen, om de haalbaarheid en realisatie van de doelstellingen dichterbij te brengen. Ook het politiek-bestuurlijk draagvlak is essentieel voor het welslagen van de transitie. Om deze reden is het van wezenlijk belang dat alle ZEA-partners in de uitvoering van de RES het goede voorbeeld geven waarbij zowel de prioriteiten in het beleid geborgd worden als dat de uitvoering van de prioriteiten zichtbaar gemaakt worden.

1.2. Doelstellingen uitvoeringsplan

In de RES 1.0 hebben ruim 100 partijen zich hard gemaakt om de Zeeuwse mogelijkheden, hoe het klimaatakkoord in de RES-regio Zeeland uit te voeren, te beschrijven. Omwille van de nu beschikbare geldmiddelen en menskracht zullen en kunnen niet alle mogelijkheden meteen opgepakt worden.
Dit Uitvoeringsplan RES 1.0 geeft helder richting in de eerste te nemen stappen. Daarbij is de doelstelling van het Uitvoeringsplan RES 1.0 meerledig:

Bestuurlijke overeenkomst

- Dit uitvoeringsplan is de uitwerking van de RES 1.0 die in 2020 is vastgesteld door de Zeeuwse overheden. De RES 1.0 bevat de beleidskaders voor de uitvoering en is in feite de gezamenlijke bestuursopdracht.
- Dit uitvoeringsplan biedt een kader en overeenkomst waarin zowel de bestuurlijke afspraken over de opgaven waaraan gewerkt wordt, als de inzet van de verantwoordelijke en betrokken partijen, vastgelegd worden.
- Door het vaststellen van het uitvoeringsplan door de lokale Zeeuwse overheden (Provincie, 13 gemeenten, Waterschap Scheldestromen en Enduris) gaan deze partijen een verbintenis aan waardoor de uitvoering van de RES geborgd wordt.
  De betrokken Zeeuwse overheden verbinden zich aan de te leveren inspanningen en middelen om de in de RES 1.0 gemaakte afspraken te realiseren.

Beschrijving prioriteiten en hoe deze uitgevoerd gaan worden

- De RES 1.0 is de gezamenlijke agenda en het bestuurlijk kader voor het Zeeuwse handelen bij de energietransitie.
- Een centrale doelstelling van dit uitvoeringsplan is te omschrijven hoe in de periode 2021-2023 uitvoering wordt geven aan het bereiken van de doelstellingen van de RES 1.0. Om dit te bereiken zijn zoveel als mogelijk prioriteiten, startprojecten en concrete activiteiten benoemd.
- Tevens wordt beschreven wat de spelregels zijn binnen de samenwerking, hoe de governance eruitziet, hoe monitoring, rapportage en bijsturing plaatsvinden.

Handvat voor de RES 2.0

- Dit Uitvoeringsplan is bovendien een vervolguitnodiging aan alle partners om samen met het ZEA (verder) vorm te geven aan de energietransitie in Zeeland, middels de ontwikkeling van de RES 2.0.

1.3. Ontwikkeling RES 2.0

Een energiestrategie is per definitie een dynamisch document.
De RES 1.0 is tot stand gekomen met de kennis die op dat moment beschikbaar was. Technische, maatschappelijke, ecologische, economische en politieke ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de uitvoering van de RES-doelen. Om hier goed mee om te gaan, zal de RES iedere twee jaar herijkt worden. Op 1 maart 2023 zal de RES 2.0 worden opgeleverd.
Dit is ook landelijk afgesproken.
De aanpak en planning hiervoor is als volgt:

Q3 - Q4 2021
- Aanwijzen verantwoordelijk kernteamlid
- Ontwikkeling plan van aanpak RES 2.0
- Start proces met brede inspiratiebijeenkomst najaar 2021/voorjaar 2022
- Enquête onder RES-deelnemers over waar men tegenaan loopt

Q1 2022
- Beslissing in stuurgroep over opbouw RES 2.0 in januari 2022
- Start schrijfproces, middels sectortafels

Q3 2022
- Eerste ruwe versie RES 2.0 gereed
- Participatieproces (volksvertegenwoordiging, jongeren, bewoners)

Q1 2023
- Aanbieding RES 2.0 aan stuurgroep
- Vaststelling RES 2.0 door volksvertegenwoordigers (1 maart)

02 Governance

2.1. Verantwoordelijkheden en rollen

Primair wettelijk verantwoordelijke partijen

Het ROB-rapport "Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022-2030 [1]" beschrijft zeer helder de taken en verantwoordelijkheden die de gemeenten, provincies en waterschappen hebben met betrekking tot de uitvoering van het Klimaatakkoord. De RES'en vormen hierbij de leidraad op de te maken keuzen. Concreet vertaald naar de Zeeuwse context zijn de 13 gemeenten, de Provincie en het Waterschap primair verantwoordelijk voor de uitvoering. Het gaat hierbij om de verankering van de RES in beleid, het faciliteren van de uitvoering in menskracht en financiële middelen en een bijdrage aan het Zeeuws Energieakkoord. Tevens zal elke partij vaak ook een eigen (intern) uitvoeringsplan ontwikkelen waarin aangegeven wordt wat de desbetreffende organisatie zal doen om bij te dragen aan de uitvoering van de klimaatdoelen.

De verschillende, primair verantwoordelijke partijen zullen er, al dan niet tezamen, voor moeten zorgen dat de gestelde doelen gerealiseerd worden. In de wetenschap dat de daadwerkelijke uitvoering van de verschillende maatregelen en doelstellingen uit de RES 1.0 plaatsvindt onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van woningeigenaren, bedrijven, maatschappelijke organisaties, gemeenten, provincie, waterschap en het netwerkbedrijf.

1 "Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022-2030", Raad voor het Openbaar Bestuur, 22 september 2020

Draagvlak
Rol Zeeuws Energieakkoord
In dit uitvoeringsplan wordt beschreven hoe de ZEA-organisatie kan bijdragen aan de uitvoering van de RES 1.0. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat het ZEA geen formele juridische entiteit is, geen besluitvormende bevoegdheden heeft en dus ook geen wettelijke verantwoordelijkheid kan dragen voor de realisatie van klimaatafspraken en -doelen. Dit uitvoeringsplan vormt de leidraad voor de uitvoering van de RES 1.0 waarin de prioriteiten en activiteiten concreet benoemd staan. De ZEA-organisatie geeft hier regionaal ondersteuning aan en coördineert, faciliteert en stimuleert waar nodig de uitvoering zonder zaken over te nemen of in besluitvormingsbevoegdheden van partners te treden. Tevens heeft het ZEA de rol om de voortgang te monitoren en rapporteren.

De ZEA-organisatie bestaat uit enerzijds de vijf ZEA-partners (Provincie Zeeland, de Vereniging Zeeuwse Gemeenten, Enduris (sinds 1 jan 2021 onderdeel van de Stedin Groep), Impuls en het Waterschap Scheldestromen) en is anderzijds een brede samenwerking met van maatschappelijke, publieke en/of commerciële partijen. Waarbinnen allen op hun eigen wijze bijdragen aan de uitvoering van de RES 1.0. Bijvoorbeeld door actief betrokken te zijn bij de programma's, projecten en overige activiteiten.

2.2. Verankering beleid

Verankering van de RES in regelgeving en beleidsdocumenten is noodzakelijk om letterlijk en figuurlijk ruimte te bieden aan de energietransitie. De bevoegdheid hiervan ligt bij de betrokken Zeeuwse overheden en het ZEA zal de voortgang hiervan monitoren.

Provincie Zeeland
De RES is door de Provincie Zeeland, voor wat haar bevoegdheden betreft, vertaald in de nieuwe Omgevingsvisie en -verordening. Het gaat dan met name over de RES-onderdelen op gebied van wind- en zonne-energie, energie-infrastructuur en biomassa. Onderdelen uit de RES gericht op verduurzaming van vastgoed zijn door de provincie verwerkt in de regelingen voor woningbouw en bedrijventerreinen zoals de PIW en de FIB. Tevens heeft de Provincie Zeeland het programma "Energie en Klimaat" opgezet waarin de doelstellingen van de RES 1.0, waar de Provincie een (gedeeltelijke) verantwoordelijkheid voor draagt, in verankerd zijn.

13 Zeeuwse gemeenten
De RES is in 2020 door alle gemeenteraden vastgesteld. Alle Zeeuwse gemeenten hebben zowel de doelstellingen als de werkwijze en startprojecten onderschreven. Hoewel gemeenten niet altijd zelf de partij zijn die de doelstellingen kunnen verwezenlijken kunnen zij hier veelal wel een stimulerende rol in hebben. Het karakter van de RES sluit op dit punt goed aan bij de wensen van gemeenten. De RES conflicteert niet met de besluitvormende bevoegdheden die gemeente hebben. Zij kunnen nog steeds zelf aangeven hoe zij de beleidsdoelen, zoals geformuleerd in de RES, verankeren in hun eigen beleid en er vervolgens uitvoering aan geven.

Gemeenten hebben gezamenlijk onderzocht in welke beleidsplannen de RES-doelstellingen verankerd kunnen worden. In onderstaand schema is een opsomming hiervan opgenomen. Omdat reeds bestaande plannen soms een langere looptijd kennen, zal dit mogelijk niet altijd direct in de plannen terug te vinden zijn. Waar dit het geval is, zullen de doelstellingen van de RES als ware het een addendum van de betreffende beleidsplannen worden beschouwd. Later zullen de plannen overeenkomstig geactualiseerd worden. Hiermee zorgen gemeenten ervoor dat de RES niet als een sectorale maar juist als een integrale opgave binnen het gemeentelijk beleid worden ingebed en uitgevoerd en diezelfde uitvoering ook niet enkel bij een enkele beleidsafdeling ligt.

Waterschap Scheldestromen
Binnen het waterschap heeft de RES in het Waterschaps-BeheerProgramma (WBP) 2022-2027 een belangrijke plaats gekregen. Veel beleidsuitwerkingen binnen het waterschap zullen gebaseerd worden op het WBP.

In onderstaande tabel staan de meest voor de hand liggende beleidsdocumenten waarin de RES-doelstellingen verankerd zullen worden:

BELEIDSDOCUMENT	ZEEUWSE OVERHEID
Omgevingsvisie- en verordening	→ Provincie, gemeenten, waterschap
Participatienota (betrokkenheid duurzame energieprojecten en aardgasvrije gebouwde omgeving)	→ Provincie, gemeenten
Economisch beleid (kansen bedrijfsleven)	→ Provincie, gemeenten
Duurzaam Meer Jaren Onderhoud Plan eigen vastgoed	→ Provincie, gemeenten, waterschap, Enduris
Lokaal zon- en windbeleid	→ Gemeenten, waterschap
Volkshuisvestingsbeleid	→ Gemeenten
Beleid stad- en dorpsvernieuwing	→ Gemeenten
Transitievisie warmte (inclusief regionale Structuur Warmte)	→ Gemeenten
Wijk Uitvoerings Plan	→ Gemeenten
Meerjarenafspraken woningbouwcorporaties	→ Gemeenten
Beleidsplan recreatie en toerisme	→ Provincie, gemeenten
Leges- en of subsidieverordeningen	→ Provincie, gemeenten
Overeenkomsten met RUD Zeeland (DVO, HUP e.a.)	→ Provincie, gemeenten
Gemeentelijke Verkeer en Vervoer Plan (GVVP)	→ Gemeenten
Meerjaren Onderhoud Plan wagenpark	→ Provincie, gemeenten, waterschap
Economisch beleid (bereikbaarheid bedrijventerreinen e.a.)	→ Gemeenten
Eigen duurzaamheids- of milieubeleidsplan	→ Provincie, gemeenten, waterschap, Enduris
Inkoop- en aanbestedingsbeleid (voor o.a. werken (GWW), leerlingenvervoer en openbaar vervoer)	→ Gemeenten
Lokale/regionale routekaart laadinfrastructuur (RAL)	→ Provincie, gemeenten
WaterschapsBeheerProgramma 2022-2027	→ Waterschap

2.3. Governance principes

Voor het ZEA is een heldere governance van groot belang. Het ZEA is een netwerkorganisatie en beschikt niet over een entiteit waarvoor de bevoegdheden en verantwoordelijkheden wettelijk geregeld zijn. De ZEA-partners hebben allemaal wel een eigen juridische entiteit. Middels een goede governance structuur wordt duidelijk op welke wijze het ZEA haar bijdrage aan de realisatie van de doelstellingen nastreeft. Het maakt inzichtelijk en controleerbaar hoe de organisatie is vormgegeven en ingericht en hoe en door wie sturing wordt gegeven aan de taakstelling zoals die vastgelegd is in de RES en hoe de uitvoering daarvan plaatsvindt. De governance structuur beschrijft de besluitvormingsprocessen en verantwoordelijkheden waarbij de realisatie van de gezamenlijke RES-doelstellingen centraal staan. Hierdoor is het overeenkomen van heldere governance principes één van de randvoorwaarden om de RES te kunnen realiseren.

De afgesproken governance principes zijn:

ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Provincie, gemeenten, waterschap, Enduris

- Kerntaak van het ZEA is het opstellen van de strategie en het in gang brengen (en houden) van een beweging. Het ZEA is geen projectenbureau

ZEA-stuurgroep (bestuurlijk)

- De stuurgroep stuurt zoveel als mogelijk op de totstandkoming van de in de RES 1.0 en het Uitvoeringsplan 1.0 nagestreefde resultaten
- De stuurgroep stuurt op het financieel beleid, taken en bevoegdheden binnen het ZEA
- De stuurgroep verzorgt de bestuurlijke afstemming Zeeuwse overheden
- De stuurgroep legt zijn eigen taken en werkwijze vast en handelt hiernaar
- De stuurgroep is verantwoordelijk voor zijn eigen samenstelling waarbij deskundigheid, diversiteit, onafhankelijkheid en de Triple Helix gewaarborgd is
- Ieder stuurgroeplid is verantwoordelijk voor de inbreng van belangen vanuit de eigen achterban (indien relevant) maar ook aanspreekbaar op de uitvoering van doelen en/of projecten door die achterban
- De stuurgroep beslist op basis van unanimiteit

PROCESSEN

Besluitvorming

- Het ZEA neemt besluitvormende bevoegdheden van gemeenteraden, staten en het waterschapsbestuur niet over

Mandaat stuurgroep

- Vastellen (en afwijken) van begroting
- Afstemming/communicatie richting volksvertegenwoordiging (colleges, raden, staten en ALV)
- Persberichten versturen en woordvoering over het RES-proces en overall energieakkoord richting de pers (incl. mandatering aan kernteamleden)
- Bestuurlijke afstemming met IPO, VNG, UvW
- Onderlinge werkverdeling (ambassadeurschap)

Mandaat kernteam

- Dagelijkse aansturing programma's en projecten
- Besteding financiën zolang passend binnen begroting
- Werving (en -beëindiging contracten) personeel
- Aanbestedingen
- Subsidieaanvragen voorbereiden bij bijv. Rijk en EU
- Afstemming met NP-RES en buurregio's
- Afstemming met partnerorganisaties

Mandaat Programmamanagers

- Vrij onderhandelen met uitvoerders, binnen de inkoop- en aanbestedingsrichtlijnen, en voor zover passend binnen de vastgestelde begroting
- Kunnen contact hebben met media (nadruk ligt dan op vakinhoudelijke boodschappen)
- Sturen de leden van de hoofdtafel aan en kunnen ook ingehuurde krachten aansturen

Samenspel tussen kernteam en stuurgroep

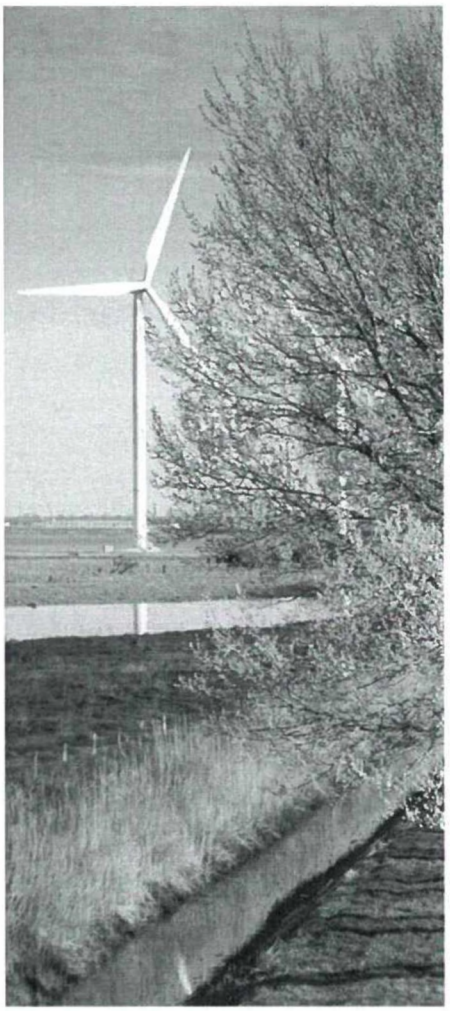
- Communicatie tussen kernteam en stuurgroep kanaliseren we zo veel mogelijk via de voorzitter (uitgezonderd afstemming tussen ambtelijk en bestuurlijk vertegenwoordiger van dezelfde partijen)
- Zaken worden beslissing gereed gemaakt door het kernteam; het kernteam opereert hier zo zelfstandig mogelijk in
- Doel is stuurgroep leden nooit te verrassen en besluiten zo goed voor te bereiden dat deze veelal unaniem genomen kunnen worden
- De RES en het ZEA zijn zoveel mogelijk apolitiek. De omgeving waarbinnen deze wordt verwezenlijkt, niet. Het kernteam ondersteunt stuurgroep leden waar van toepassing in het maatschappelijk debat.

Samenspel tussen stuurgroep en volksvertegenwoordigers

- Primaire verantwoordelijkheid ligt bij de afzonderlijke overheidspartijen
- Voor het meenemen, informeren en vragen om besluitvorming benutten we de VZG en OZO-structuur

Communicatie

- Alle communicatie-uitingen (advertenties, persberichten, posters, flyers, filmpjes, websites etc.) worden conform de strategienota voorbereid en in afstemming met de communicatiemanager uitgevoerd

2.4. Governance ontwikkeling

Het Uitvoeringsplan 1.0 is de eerste versie van een reeks en zal in de loop van de tijd continu verder ontwikkeld worden.
Dat geldt ook voor de besturing en governance van het ZEA, zowel op het vlak van beleidsvorming als op het vlak van uitvoering en verantwoording. Met betrekking tot governance ontwikkeling wordt een aantal acties in 2021-2022 verder uitgewerkt. Dit zijn acties die voortkomen uit een adviesnotitie [2] die door Royal Haskoning/DHV op, verzoek van het ZEA-kernteam, is opgesteld. De adviezen zijn mede tot stand gekomen op basis van interviews met deelnemende partijen. De adviezen zijn deels overgenomen.

Publieke huis op orde/ publieke stuurgroep
De multi-stakeholder samenwerking van overheden en niet-overheden binnen de gehele organisatie heeft geleid tot een breed gedragen RES 1.0, inbreng van veel expertise en een sterk netwerk van partijen dat ook gezamenlijk aan de slag kan met de uitvoering. Door niet te kiezen voor een alleen door de overheid gestuurde ZEA-organisatie waarin alle overheden zitting hebben in de Stuurgroep, zoals die in andere regio's wel gebruikelijk is, maar voor een "triple helix" samengestelde Stuurgroep, is hierdoor de betrokkenheid van de gemeenten binnen de ZEA-organisatie getrapt en meer versnipperd georganiseerd (via de drie ZEA-programma's waarin wel alle overheden vertegenwoordigd zijn).

De RES is daardoor nog niet bij alle deelnemende partijen 'verinnerlijkt'. Zeker richting de uitvoering is bijvoorbeeld een stevige betrokkenheid, invloed en inzet van gemeenten hard nodig.
De rol en verantwoordelijkheden van overheden zoals vergunning-verlening voor duurzame opwek (met gemeente-grensoverschrijdende invloed), prioritering van uitbreiding van netcapaciteit, ontwikkelen van warmtetransitiesvisies, keuzes t.a.v. bovenregionale warmtebronnen, creëren van draagvlak, betrokken-heid en bewustwording van inwoners etc. vragen om gezamen-lijke publieke bestuurlijke afstemming, samenwerking en besluitvorming in de regio.
Om deze reden zal een 'publieke stuurgroep' voor het ZEA worden ingesteld, aanvullend op het huidige bestuurlijke kernteam (Stuurgroep met triple helix samenstelling).

- Het bestuurlijke kernteam behoudt in deze nieuwe werkwijze zijn taak om de ontwikkeling van de RES en de uitvoering aan te sturen door: coördineren samenwerking, regie op uitvoering van het uitvoeringsplan, aansturing ambtelijk kernteam etc.
- De publieke stuurgroep wordt verantwoordelijk voor de voorbereiding van de publieke besluitvorming, zoals prioritering van projecten, vaststelling RES 2.0 voor besluitvorming door raden, etc. Publieke besluitvorming blijft een verantwoordelijkheid van de gemeenteraden, provinciale staten en de algemene vergadering van het waterschap.
- Tevens zorgt de publieke stuur-groep voor het versterken van de afstemming en samenwerking tussen gemeenten/overheden (bijvoorbeeld in het kader van de Transitievisies warmte, het delen van capaciteit, etc.).

Om geen nieuwe gremia in te richten en aan te sluiten bij reeds bestaande regionale overleg- en besluitvormingsstructuren in Zeeland, zal de rol van de publieke stuurgroep worden belegd bij het OZO (Overleg Zeeuwse Overheden), en meer specifiek bij

2 "Advies uitvoeringsorganisatie RES Zeeland", Royal Haskoning DHV, 1 juni 2021

het themaoverleg Klimaat Energie en Milieu. Bij de inrichting van de publieke stuurgroep zal o.a. frequentie en afstemming met andere overlegstructuren als b.v. het Platform Openbare Ruimte (POR) en andere themaoverleggen binnen het OZO worden bepaald. Behandeling van RES-onderwerpen binnen het OZO zal altijd ter voorbereiding op de reguliere publieke besluitvorming bij gemeenten, de provincie en het waterschap plaatsvinden om, met inachtneming van politieke afwegingen, de betrokkenheid van bestuurders zo groot mogelijk te maken.

Stip op de horizon

De RES 1.0 is inhoudelijk nog sterk op hoofdlijnen geformuleerd. Op basis daarvan is er nog niet voor alle partijen concrete helderheid over wie wat wanneer moet gaan doen. Het uitvoeringsplan moet er als sturingsinstrument voor gaan zorgen dat partijen meer in beweging komen. Van belang voor het uitvoeringsplan zijn heldere, concrete doelen (bijvoorbeeld waar wil RES Zeeland staan met RES 1.0), een route met tussentijdse mijlpalen (resultaten) en scherpe afspraken over taken en acties (wie doet wat). De tussentijdse doelen zullen worden opgesteld door het kernteam en extern gecommuniceerd. Hierdoor wordt de urgentie om aan de slag te gaan gestimuleerd.

Het uitvoeringsplan zal ook procesmatig en communicatief gebruikt worden om de RES breder onder de aandacht te brengen, om waar nodig partijen in beweging te brengen. Om samen met ambtenaren en stakeholders nog een slag te maken en te komen tot een breed gedragen uitvoeringsplan zal, eventueel specifiek voor gemeenten, een kick-off bijeenkomst als markering van de formele 'start' van de uitvoering georganiseerd worden. Het doel van de kick-off bijeenkomst is het met elkaar 'doorleven' van het uitvoeringsplan: wat moet er komende tijd gebeuren, wie staat waarvoor aan de lat en zijn rollen en taken voor iedereen duidelijk? Dit gaat de gezamenlijkheid in de aanpak en uitvoering versterken.

Slagkracht ambtelijk kernteam vergroten

Het ambtelijk kernteam blijft werken aan een optimale invulling van rollen en taken, waarbij beschikbare tijd naast de reguliere rollen en taken de beperkende factor is. Daarnaast wordt gezocht naar voldoende mandaat om zaken gedaan te krijgen. Deze punten leiden tot haperingen in de samenwerking. De leden van het kernteam nemen primair deel in het kernteam vanuit hun rol als programmamanager voor één van de tafels, of namens provincie of gemeenten. De overall rollen, taken en verantwoordelijkheden van het kernteam als coördinerend team van het ZEA zijn nog niet voldoende georganiseerd.

Om de slagkracht van het kernteam te vergroten zullen de volgende acties worden uitgevoerd:

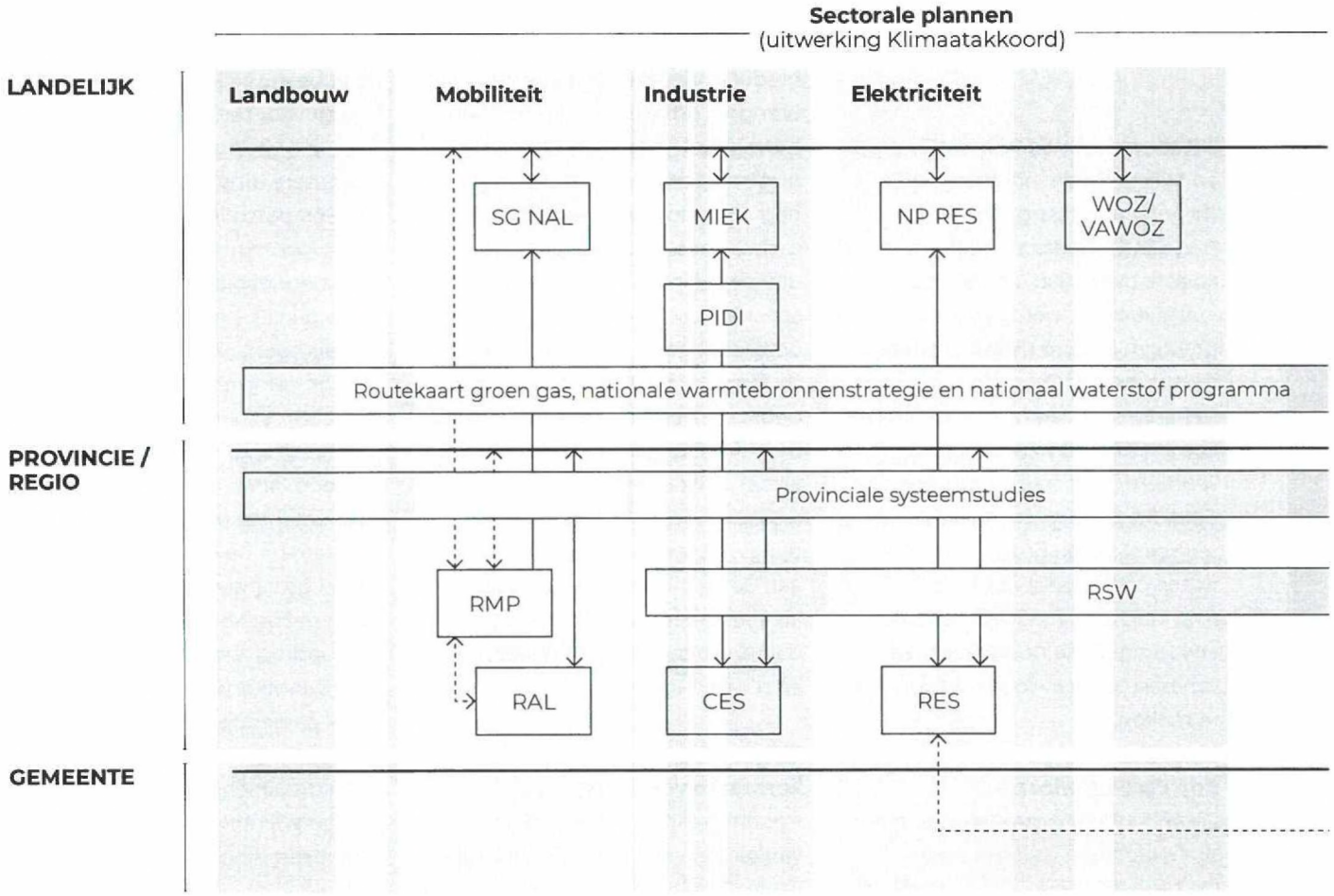
- Naast de rol van voorzitter, die met name het contact is naar het bestuurlijk kernteam en zorgt voor het overall beeld van uitvoering RES 1.0 en voorbereiding van RES 2.0, zal er één persoon verantwoordelijk zijn voor het realiseren van het uitvoeringsplan. Het gaat dan om een procesmanager die (over de tafels heen) inhoudelijk stuurt op de gestelde doelen in het plan en zorgt voor overkoepelende afstemming.
- Stroomlijnen van procedure om tot inbesteding/inkoop te komen. De vorm van de huidige samenwerkingsentiteit, een netwerkorganisatie, zorgt bij opdrachtverstrekking aan derden voor vertraging. Er zal een passende oplossing worden opgesteld met inachtneming van de verschillende rollen en verplichtingen vanuit aanbestedingsregels.

Sturen op integraliteit en systeemefficiëntie

De energietransitie leidt tot grote veranderingen in het Nederlandse energiesysteem. Industrie, mobiliteit en gebouwde omgeving verduurzamen, net als de opwek van energie. Deze sectorale veranderingen – welke tot uiting komen in sectorplannen als RES, CES (Cluster Energie Strategieën), NAL (Nationale Agenda Laadinfrastructuur), TVW (Transitie Visie Warmte) etc. – hebben grote impact op de energie-infrastructuur. Daarnaast zijn veel infrastructurele aanpassingen nodig voor o.a. de woningbouwopgave en blijft regulier onderhoud noodzakelijk om de hoge betrouwbaarheid van de energie-infrastructuur te borgen.

Al deze ontwikkelingen samen zorgen ervoor dat het werkpakket aan de energie-infrastructuur groter is dan ooit tevoren. De uitvoeringscapaciteit van overheden (vergunningsverleners en handhavers), regionale uitvoerders (denk aan installatiebedrijven, aannemers) en netbeheerders is gelimiteerd. Deze capaciteit kan slechts beperkt groeien door gebrek aan financiering (bij netbeheerders en decentrale overheden) en het landelijke tekort aan technici. Het totaal levert een enorme uitdaging met een grote impact op: een gebrek aan infrastructuur heeft verstrekkende maatschappelijke en economische gevolgen.

De huidige transitieaanpak is versnipperd. De klimaatopgave is in het Klimaatakkoord opgeknipt in vijf sectoren. Voor elke sector zijn afspraken gemaakt die worden uitgewerkt in verschillende gremia. Voor het Klimaatakkoord is deze indeling logisch, elke sector heeft immers een eigen reductiedoelstelling. De energie-infrastructuur laat zich echter niet

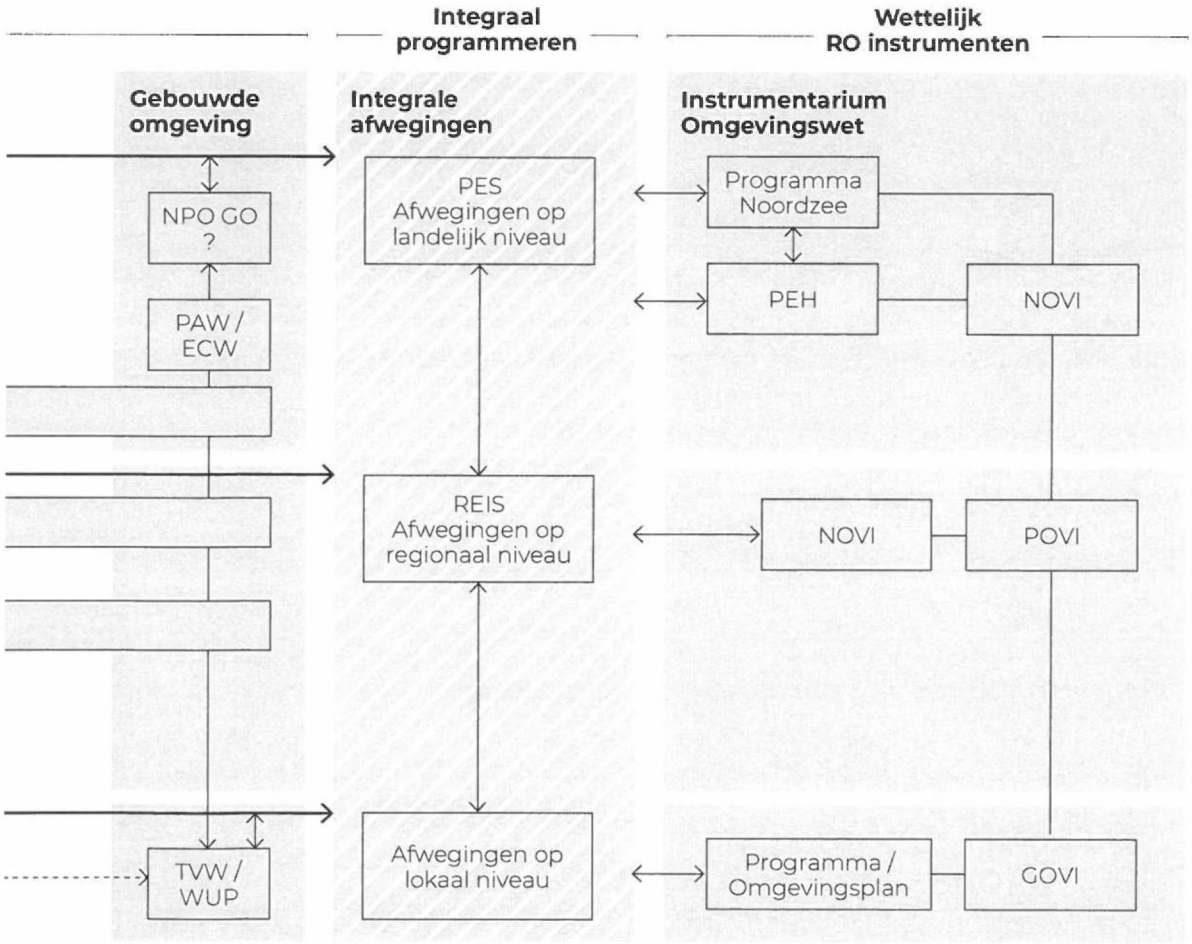

Figuur 1: Integraal programmeren infrastructuur

opknippen. De keuze voor één sector heeft impact op het geheel. En er is grote wisselwerking tussen de infrastructuren. Zo kan b.v. de keuze voor een warmtenet, het elektriciteitsnet lokaal ontzien.

Door steeds naar het energie-systeem te kijken dat voorwaarden-scheppend is voor de ambities in de verschillende sectoren kan er niet één ontwerp worden gemaakt. Integratie vindt pas plaats bij realisatie. Dat levert inefficiëntie op die we als maatschappij niet kunnen (aanpassingen zijn niet te realiseren voor 2030) of willen (hogere kosten) hebben. Bovendien kijken deze plannen vooral naar Nederland, terwijl onze nationale energie-infrastructuur ook internationaal verknoopt is en in de omringende landen óók keuzes worden gemaakt.

Dit vraagt om programmering, prioritering en afwegingen om uitbreidingen en verzwaringen binnen het ruimtelijk omgevings-beleid in goede banen te leiden. Hiervoor is landelijke en regionale afstemming, coördinatie en regie nodig. Een interbestuurlijke werkgroep bestaande uit EZK, BZK, IPO, VNG, UvW, NPRES en Netbeheer Nederland werkt aan een samenwerkingsverband om uitvoering te gaan geven aan de gewenste coördinatie en regie. Vanuit Zeeland zal voor het RES overkoepelende integraliteitsvraagstuk worden aangesloten bij de landelijke ontwikkelingen. De provincie Zeeland zal hierbij de regionale regie nemen. Lokale overheden worden hier actief in betrokken. Terugkoppeling aan de RES zal via de Provincie Zeeland ook plaatsvinden in het bestuurlijk kernteam en de bestuurlijke Stuurgroep (OZO Energie).

03 Programma's

In de RES 1.0 wordt helder onderscheid gemaakt tussen de drie sectortafels Elektriciteit, Gebouwde Omgeving en Mobiliteit en overige sectoren zoals landbouw en industrie en thema's zoals waterstof, arbeidsmarkt en scholing.

In dit uitvoeringsplan wordt zoveel mogelijk dezelfde structuur aangehouden zoals beschreven in de RES 1.0. Echter, nu er van strategie naar uitvoering overgegaan wordt, zijn de drie sectortafels, gezien de aard van de activiteiten en de rol van het ZEA, die niet altijd een eenduidig definieerbaar resultaat hebben, omgezet naar programma's. Elk programma is zo ingericht dat, waar mogelijk, er een projectorganisatie ontwikkeld is en dat er duidelijke prioriteiten gesteld zijn waarop ingezet wordt. Tevens zal binnen elk programma een balans plaatsvinden tussen activiteiten die vanuit het ZEA, i.s.m. andere partijen, aangestuurd en uitgevoerd worden – en activiteiten die vanuit partner– en marktpartijen geïnitieerd en gerealiseerd worden. De ZEA-programmamanagers hebben daarbij tevens de verantwoordelijkheid om de voortgang van de benoemde activiteiten binnen hun programma te monitoren en rapporteren én tevens de betrokken partijen te informeren en zorg te dragen voor kennisuitwisseling.

3.1. Programma Elektriciteit

Doelstelling
De doelstelling van de sectortafel Elektriciteit is primair gericht op het verduurzamen van het Zeeuws elektriciteitsverbruik. Doel is om in 2030 alle elektriciteit duurzaam op te wekken (3 TWh). Daarbij ligt de focus op het realiseren en behouden van een robuust netwerk met voldoende netcapaciteit, zowel landelijk als regionaal, dat de stijgende vraag en opwek kan verwerken.

Prioriteiten RES 1.0
De prioriteiten waarop vanuit het Programma Elektriciteit ingezet wordt zijn:

PRIORITEIT	SUB-PRIORITEITEN
1a **Realisatie duurzame opwek 3 TWh**	· 2021-2030: Per jaar 90 MW erbij (subtafel Zon & Wind) ◦ 2030: Zon op dak/ land 1000 MW ◦ 2030: Wind op land 700 MW
2a **Realisatie voldoende transportcapaciteit** 2b 2c 2d	· 2021: Samenwerkingsmodel ZEA-partners infrastructuur (Enduris) · 2022: Congestieproblematiek TenneT 150 kV (TenneT) · 2023: Onderzoeken en realiseren pilot grootschalige opslag (Elektriciteitstafel) · 2025: Congestieproblematiek Noordring (hoog- en laagspanningsnetten) (Enduris)
3a **Integratie systeemimpact** 3b	· 2030: Transportcapaciteit aanlanding IJmuiden Ver (TenneT) · Aansluiten Elektriciteitstafel op ontwikkelingen Industrie

De maatschappelijke discussie over de verschillende energiebronnen (wind, zon, fossiel, biomassa en kernenergie) is continu in beweging. Binnen het Programma Elektriciteit zullen deze ontwikkelingen in het maatschappelijk debat continu gevolgd worden en indien opportuun zal actie ondernomen worden om daar invulling aan te geven.

Rollen en verantwoordelijkheden
Het Programma Elektriciteit zet in op een drietal prioriteiten wordt waarbij het ZEA, in de uitvoering, een initiërende, coördinerende en/of faciliterende rol op zich neemt. Prioriteiten 1 en 2 zijn met name gericht zijn op het bereiken van voldoende duurzame opwek en voldoende transportcapaciteit. Op het vlak van duurzame opwek zal de daadwerkelijke uitvoering door de markt plaatsvinden. Daarbij is het essentieel dat voldoende ruimte op het net beschikbaar is, hier nemen Enduris, de gemeenten en de Provincie Zeeland de gezamenlijke verantwoording in (zie paragraaf 'integrale systeemaanpak"). Vertegenwoordigers van Enduris en Provincie Zeeland hebben hierbij zitting in het programmateam.

Prioriteit 3 is gericht op de koppeling met de toekomstplannen die de industrie rondom verduurzaming heeft. De keuzes die de industrie maakt zullen effect en impact hebben op het Zeeuwse energiesysteem en de efficiëntie daarvan. Een voorbeeld hiervan zijn de backbone infrastructuur en beschikbaarheid van energiedragers. Het ontwikkelen en uitvoeren van de verduurzamingsplannen is een verantwoordelijkheid van de industrie, maar afstemmen met en volgen van keuzes en planningen door het ZEA is noodzakelijk. Om hier uitvoering aan te geven zijn Smart Delta Resources (SDR) en PZEM vertegenwoordigd in het programmateam.

Activiteiten
In onderstaand overzicht staan de activiteiten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven.
Tevens wordt een aantal overige activiteiten toegelicht waar het Programma Elektriciteit zich tevens hard voor maakt.

	Wat
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten
Activiteiten gelinkt aan de prioriteiten	
1a	Continueren regionale Zon & Wind tafel → beleid + uitvoering 90 MW/jaar
	Loketfunctie zon op dak
2a	Opzetten samenwerkingsmodel ZEA-partners om tot gezamenlijke prioritering van investeringen in infrastructuur te komen
2b	Congestie TenneT 150 kV verhelpen
2c	Onderzoeken en realiseren pilot grootschalige opslag
2d	Congestie Noordring verhelpen
3a	Invulling motie Borsele – onderzoek grootschalige waterstofproductie vanuit energiemix incl. nucleair
3b	Aanlanding IJmuiden Ver
	Ontwikkelingen industrie – 380 kV Zeeuws-Vlaanderen
	Ontwikkelingen industrie en grootschalige elektrolyse capaciteit
	Ontwikkelingen industrie – uitrol CUST-buisleidingen
	Ontwikkelingen industrie – levensduurverlenging kerncentrale BS30 & andere grootschalige opwek in Zeeland
	Verbinden RES en CES
	Opstellen systeemaanpak voor energiesysteem, balans en effecten via afstemming ('sateprikker') tussen de Programma's Elektriciteit, Mobiliteit en de Gebouwde Omgeving

	Wanneer	**Wie**		
	Afronding/ oplevering in jaar	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Daadwerkelijke uitvoering door*
	2021-2030	Provincie, VZG, Enduris	Coördinatie, presterend	Markt
	2021	Provincie, Enduris	Initiëren, faciliteren, presterend	Markt
	2022	Provincie, VZG, Enduris	Initiëren, coördinatie	Provincie, VZG, Enduris
	2024	Enduris, ZEA	Afstemmen, beïnvloeden, informeren	TenneT
	2022	Enduris	Initiëren, faciliteren	Markt
	2025	Enduris	Afstemmen, beïnvloeden, informeren	TenneT, Enduris
	2021	ZEA	Uitvoeren, presterend	ZEA
	2030>	Provincie, de gemeenten	Volgen, verbinden	TenneT
	2030	Provincie	Volgen, verbinden	SDR, TenneT
	2025	Provincie	Volgen, verbinden	SDR, markt
	2030	Provincie	Volgen, verbinden	SDR, NSP
	2021-2033	Provincie	Volgen, verbinden	PZEM
	2021	ZEA-partners	Volgen, beïnvloeden, afstemmen, verbinden	ZEA, SDR
	2021	ZEA	Initiëren, afstemmen, beïnvloeden	ZEA

3.2. Programma Gebouwde Omgeving

Doelstelling
De doelstelling van de sectortafel Gebouwde Omgeving is primair gericht op energiebesparing én het verduurzamen van publiek-, commercieel- en recreatievastgoed en van sociale- en particuliere woningbouw. Doel is om in 2030 49% CO_2 te besparen.

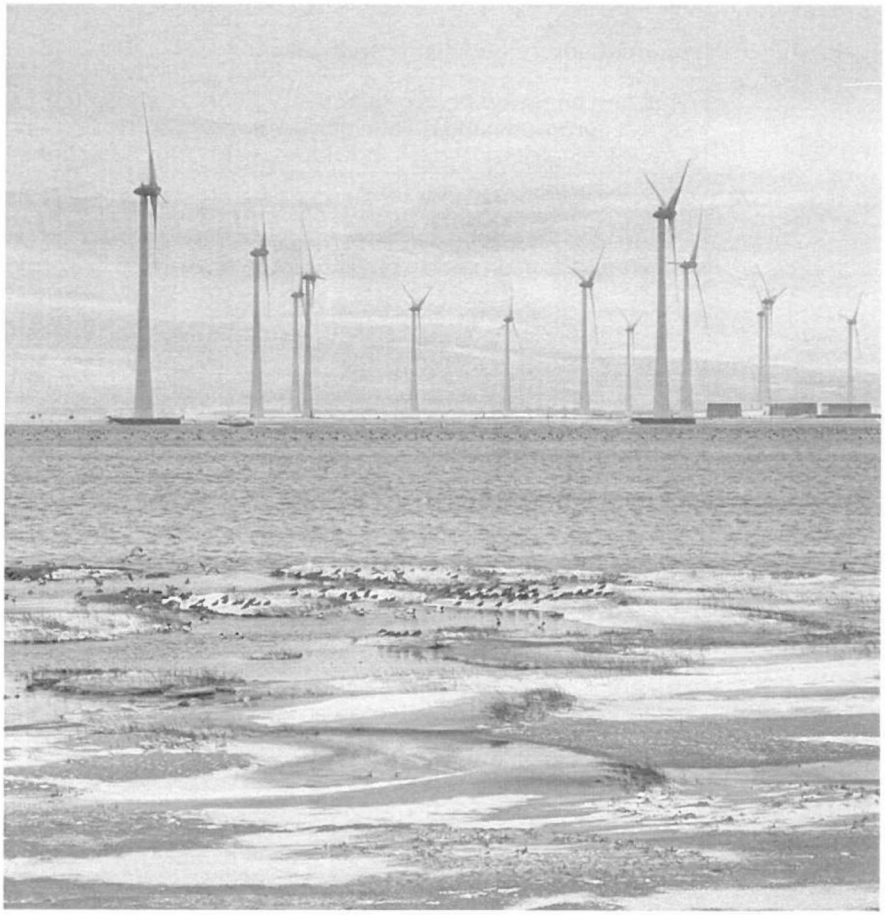
Prioriteiten RES 1.0
De prioriteiten waarop vanuit het Programma Gebouwde Omgeving ingezet wordt zijn:

PRIORITEIT	SUB-PRIORITEITEN
1a **Realisatie Regionale Structuur Warmte (RSW)**	· Opstellen Regionale Structuur Warmte (RSW) ten behoeve van de Transitievisie Warmte van de gemeenten
1a	· 2020-2025: Uitvoeren Transitievisie Warmte (TVW)
2a **Realisatie RES Energiebesparingsplan**	· 2021: Ontwikkelen plannen m.b.t. energiebesparing van de subtafels particulier, commercieel en publiek vastgoed
2b	· 2021: Opzetten en uitvoeren van minimaal twee prioriteitsprojecten
2c	· 2021-2025: Uitvoeren RES Energiebesparingsplan

Rollen en verantwoordelijkheden
Het programma Gebouwde Omgeving vervult meerdere rollen; het faciliteert de overheden bij de complexe opgave van de verduurzaming van de gebouwde omgeving voor het brede scala aan doelgroepen. Het programma Gebouwde Omgeving initieert enkele demonstratieprojecten, die gericht zijn om nieuwe vormen van verwarmen te onderzoeken en voorbeeldprojecten te ontwikkelen, gerelateerd aan energiebesparing voor particulieren, bedrijven en vastgoedbeheerders. Vanuit het programma worden goede voorbeelden gedeeld, wordt relevante regelgeving gesignaleerd en wordt breed (gericht op de verschillende doelgroepen) gewerkt aan bewustwording met betrekking tot de TVW en energiebesparing. Echter, dit is geen verantwoordelijkheid van het programma Gebouwde Omgeving, maar in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van het Rijk en de lokale overheden. De tafel Gebouwde Omgeving levert rond de zomer de Regionale Structuur Warmte op, een uitwerking van de in Zeeland aanwezige warmte-bronnen. Gemeenten gebruiken dit voor de ontwikkeling van de Transitievisie Warmte, die zij eind 2021 moeten opleveren.

Het programma Gebouwde Omgeving geeft ondersteuning om de warmtetransitie en energiebesparing te versnellen en versoepelen door kennis te verzamelen en te delen.
Dit doet zij onder meer door het opzetten van een platform waar de lokale overheden elkaar ontmoeten en themagericht kennis kunnen uitwisselen, zoals in de speciaal hiervoor opgerichte subtafel Transitievisie Warmte en de subgroep Verduurzaming maatschappelijk vastgoed, voor vastgoedbeheerders van gemeenten en provincie. Tevens bewaakt het programma Gebouwde Omgeving de realisatie van de opgave die de sector Gebouwde Omgeving heeft opgelegd gekregen qua CO_2-reductie.

Activiteiten
In het overzicht op de volgende pagina staan de activiteiten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven. Tevens worden een aantal overige activiteiten toegelicht waar het Programma Gebouwde Omgeving zich tevens hard voor maakt.

	Wat
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten
Activiteiten gelinkt aan de prioriteiten	
1a	Realisatie Regionale Structuur Warmte (RSW): Opstellen Regionale Structuur Warmte (RSW) ten behoeve van de Transitievisie Warmte van de gemeenten
	Opstellen, opleveren en vaststellen TVW
1b	Ontwikkelen TVW
	Overzicht houden op TVW's , WUP's, en verdeling warmtebronnen m.b.t. realisatie CO_2-reductie. Volgen van en informeren over relevante warmteprojecten
	Stimuleren van taakverdeling tussen gemeenten voor warmtevoorziening, bouwkundige thema's, installatietechniek, infrastructuur, onderdelen wijkuitvoeringsplannen
	Sturen op de uitbreiding en voorziening van geschikte infrastructuur van warmtebronnen via TVW en RSW
	Nieuwbouw van woningen is aardgasvrij. Op alle nieuwbouw worden de BENG-normen toegepast
	Subsidieaanvraag Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)
	Onafhankelijk advies voor verduurzaming woning aan particuliere eigenaar
2a	Realisatie Energiebesparingsplan; ontwikkelen plannen m.b.t. energiebesparing van de subtafels particulier, commercieel en publiek vastgoed
2b	Sectoraanpak energiebesparing MKB-bedrijven
	Kantoren C-label communicatie en handhaving
	Informatieplicht bedrijven handhaven
	Opzetten en uitvoeren van minimaal 2 prioriteitsprojecten: Opleidingstraject aannemers en installateurs Project communicatie isolatie gemeenten (Hulst, Tholen, Reimerswaal) Ontwikkeling demoproject individuele warmteoplossingen
2c	Ontzorgingsprogramma Verduurzaming maatschappelijk vastgoed en routekaart DMJOP
	Monitoring startprojecten en activiteiten die de RES GO ondersteunen
Overige (start)projecten zoals beschreven in de RES 1.0 welke in gezamenlijkheid bijdragen aan het behalen van de voornamelijk een monitorende rol.	
a	De provincie en gemeenten zetten actief in op een forse reductie van de energievraag bij bedrijven binnen 5 jaar. Samen met de RUD zetten zij hiervoor een gezamenlijk plan van aanpak op (in ontwikkeling)
b	Gemeenten gaan richtlijnen opzetten voor het onder de aandacht brengen van de installatie van zonnepanelen op nieuwbouw en eisen die het aan de constructie stelt
c	De tafel commercieel vastgoed gaat aan de slag met de top 100 grootverbruikers op het vlak van energie. Deze worden door de gemeenten bezocht in 2021-2022 en aangespoord om werk te maken van energie-besparing
d	De sector stelt een plan van aanpak voor de RES sub-tafel recreatief vastgoed op
e	Verkenning Lange termijn (voor) financiering door overheden van infrastructuur voor restwarmte. Verkennende rol van overheden en woningcorporaties voor de aanleg van warmtenetten op basis van restwarmte bij haalbare businesscase
f	Aanpak verduurzaming VvE's in Zeeland
g	Uitvoering van de subsidieregeling Regeling Reductie Energiebesparing

	Wanneer	**Wie**		
	Afronding/ oplevering in jaar	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Daadwerkelijke uitvoering door*
	2021	Gemeenten	Presterend: uitvoerend	ZEA-GO
	2021	Gemeenten	Faciliterend: Ondersteuning middels onderlinge kennis-uitwisseling	Gemeente
	2021	Gemeenten	Faciliterend	Gemeenten
	2021-..	Gemeenten	Netwerkend: Faciliteren, communicatie	ZEA-GO i.s.m. gemeenten
	2022	Gemeenten	Faciliterend	Gemeenten
	2021-2030	Gemeenten	Faciliterend	Gemeenten
	2021	Gemeenten	Faciliterend: Communicatie en monitoring	Gemeente
	2021	Gemeente Vlissingen, Schouwen-Duiveland	Faciliterend	Gemeente
	2021-2030	Marktpartijen	Faciliterend	Marktpartijen
	2021	Gemeenten	Faciliterend	Gemeenten
	2021-2030	Gemeenten	Faciliterend	Gemeenten
	2021-2024	Gemeenten/Provincie	Faciliterend	Gemeenten/Provincie
	2020-2025	Gemeenten/Provincie	Faciliterend	Gemeenten/Provincie
	2021	ZEA-GO	Presterend: uitvoerend	ZEA-GO
	2021-2023	Provincie/gemeenten/ mts vastgoedbeheerders	Faciliterend	Provincie/gemeenten/ mts vastgoedbeheerders
	2021-...	ZEA-GO	Presterend: Faciliteren, communicatie	ZEA-GO
doelstelling. Uitvoering ligt bij derden, het ZEA heeft deze niet opgenomen in haar prioriteiten en pakt				
	2021-2022	Gemeenten, Provincie	Monitoring	Gemeenten, Provincie
	2021	Gemeente Terneuzen	Monitoring	Gemeenten
	2020-2022	Gemeenten	Monitoring	Gemeenten
	2020-2021	TOZ/Recron	Monitoring	TOZ/Recron
	2021	Gemeente Kapelle	Netwerkend	Gemeente Kapelle
	2020-2022	Provincie, gemeente Vlissingen, Terneuzen, Middelburg, Goes	Netwerkend	Provincie, gemeente Vlissingen, Terneuzen, Middelburg, Goes
	2020-2021	Gemeenten	Netwerkend	Gemeenten

3.3. Programma Mobiliteit

Doelstelling
De doelstelling van de sectortafel Mobiliteit is primair gericht op het verduurzamen van personen- en goederenmobiliteit met het doel om in 2030 49% CO_2 te besparen. Het bereiken van een in 2050 volledig duurzaam mobiliteitssysteem vereist ingrijpende systeemveranderingen en de inzet van een groot aantal CO_2-reducerende maatregelen. In de periode tot 2030 wordt daar een stevige basis voor gelegd waarbij de realisatie van de benodigde laadinfrastructuur een randvoorwaarde is.

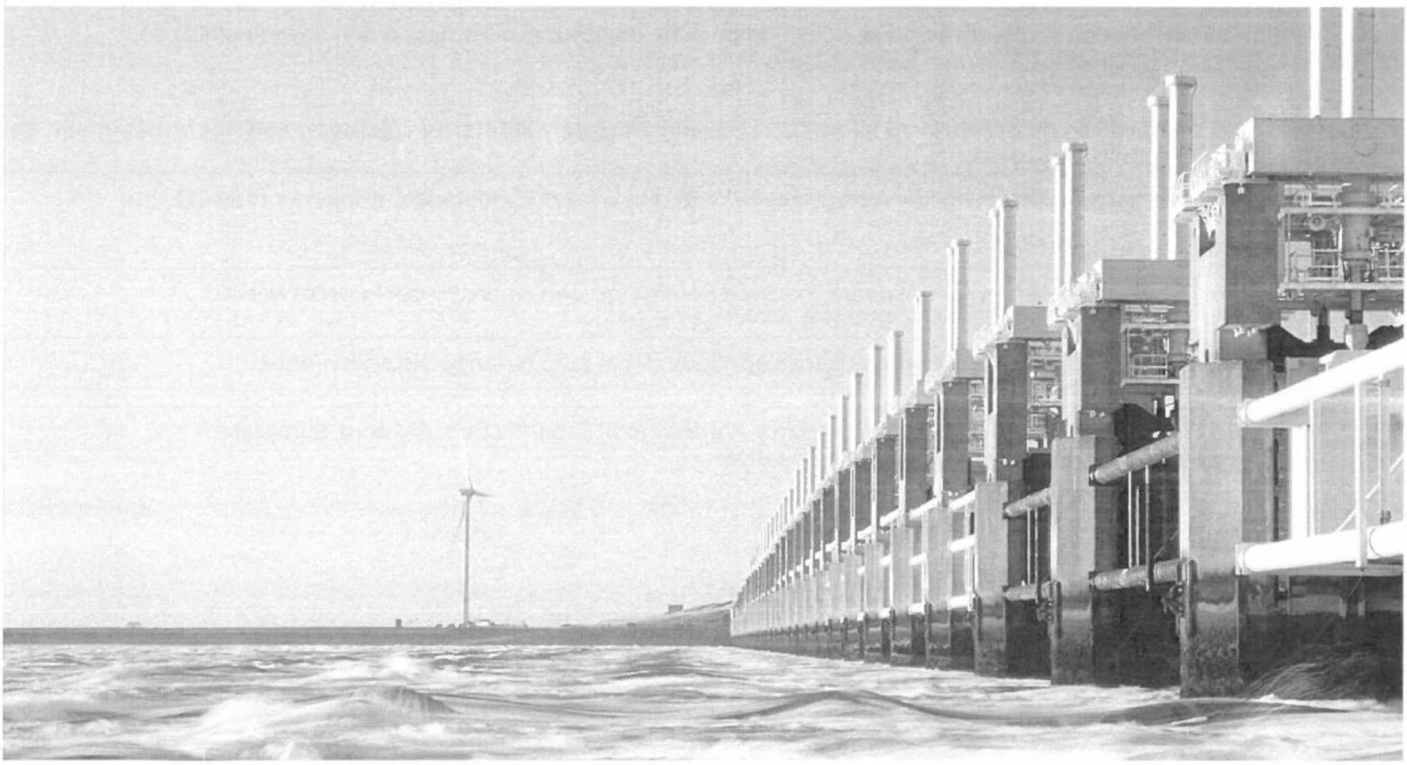
Prioriteiten RES 1.0
De prioriteiten waarop vanuit het Programma Mobiliteit ingezet wordt, zijn:

PRIORITEIT	SUB-PRIORITEITEN
1a **Stimuleren elektrisch personenvervoer)**	· 2021-2030: Monitoren ontwikkeling landelijke en provinciale situatie (programma Mobiliteit)
1b	· 2021-2030: Uitvoeren ondersteunende activiteiten indien ontwikkeling negatieve tendens vertoont (programma Mobiliteit)
2a **Terugdringen CO_2-uitstoot bij zakelijke mobiliteit**	· 2020-2023: Realisatie pilot t.b.v. vermindering CO_2-uitstoot (Stichting Duurzame Mobiliteit Zeeland)
2b	· 2022-2030: Uitrol pilot bij overige ondernemingen in de sector
3a **Realisatie laadinfrastructuur**	· 2020-2021: Opstellen strategie/ plan van aanpak laadinfrastructuur (RAL– RALZW)
3b	· 2020-2030: Realisatie laadinfrastructuur (doel: 10.000 laadpunten in 2030) (Bedrijfsleven)

Rollen en verantwoordelijkheden
De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de activiteiten m.b.t. het behalen van de doelstellingen van het programma Mobiliteit liggen verspreid bij een aantal partijen. Lokale overheden, zoals de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten, dragen zorg voor de programmering en de uitvoering van de mobiliteitsagenda, waar de regionale laadinfrastructuur een onderdeel van is. Tevens hebben zij de verantwoording hun eigen wagenpark te verduurzamen.

Het ZEA voelt zich gezamenlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de beschreven doelstellingen. De ZEA-partners en het Zeeuwse bedrijfsleven ondersteunen elkaar om de gewenste doelen te behalen. In de uitvoering neemt het Programmateam Mobiliteit zowel een monitorende, stimulerende als faciliterende rol op zich.
Het ZEA heeft mede tot doel de betrokkenheid van stakeholders te vergroten om zo de in de RES 1.0 gedefinieerde startprojecten en de daaruit voortvloeiende deelprojecten te realiseren.
Het ZEA Programmateam legt via de Programmamanager verantwoordelijkheid af aan het ZEA-kernteam en aan de ZEA-stuurgroep.

Activiteiten
In het overzicht op de volgende pagina staan de startprojecten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven. Tevens wordt een aantal overige startprojecten genoemd waar het Programma Mobiliteit monitort en op verzoek faciliterend optreedt.

	Wat
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten
Activiteiten gelinkt aan de prioriteiten	
1a	Verduurzamen personenmobiliteit Reduceren fossiele particuliere autokilometers d.m.v. Deelauto's, MAAS, Autonoom rijdend OV
	Overgang naar zero-emissie OV d.m.v. Slimme Mobiliteit, MAAS, Mobiliteitscentrale, concessie voorwaarden 2024
2a	Verduurzamen logistieke sector Bedrijven helpen om CO_2 uitstoot van hun zakelijke mobiliteit te reduceren d.m.v Vervoerplan, OV, Carpool, deelauto's en fietsplannen
2b	Stimuleren zero-emissie goederentransport d.m.v. Modalshift, OpZuid WP1,2,3,5 , Autoluwe binnenstad
3a	Laad en tankinfra Roadmap openbare (snel)laadinfra personenauto's, inclusief aanbod toeristische sector d.m.v. RAL ZW, Plankaarten, Analyses
	Realisatie laad- en tankinfrastructuur voor wegtransport d.m.v. OPZuid WP5, VoltH2
	Realisatie laad- en tankinfrastructuur voor de scheepvaart d.m.v. Park-line Aqua, Walstroom, Greenpoort Brouwershaven
3b	Stimuleren elektrisch personenvervoer met als doel meer elektrische personenauto's d.m.v. Laadinfra, Toeristische Laadpleinen, Mobiliteits Hubs
	Verduurzamen logistieke infrastructuur d.m.v. EV Inrichtingen, Autonoom rijdend goederenvervoer
	Verduurzamen havens & scheepvaart d.m.v. ZES, Oosterschelde schoonvaren, aanpassen haveninstallaties
Overige (start)projecten zoals beschreven in de RES 1.0 welke in gezamenlijkheid bijdragen aan het behalen van de voornamelijk een monitorende rol.	
a	Invoering Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) d.m.v. Inzet EV Materiaal, Implementatie CO_2PL
b	Duurzaam inkopen overheid d.m.v. Inspiratiemoment Reinigingsvoertuigen, EV doelgroepenvervoer
c	Gebruik duurzame energiedragers tijdens transitieperiode d.m.v. pilot H_2 lange afstandsvervoer, Clean Energy Hubs
d	Inzet zero-emissie landbouwvoertuigen (o.a.) d.m.v. Korenschoof, Schone Lucht Akkoord, Stimulatie beschikbaarheid EV mobile werktuigen voor de bouw

	Wanneer	**Wie**		
	Afronding/ oplevering in jaar	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Daadwerkelijke uitvoering door*
	2021 – 2023	Overheden,	Presterend: uitvoerend	ZEA-GO
	2021 – 2023	Overheden, bedrijfsleven, inwoners	Monitoren, stimuleren	Provincie
	2021 – 2023	Overheden, werkgevers, werknemers	Monitoren, stimuleren, faciliteren	SDMZ i.s.m. bedrijfsleven, overheden, kennis-instellingen, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Zeeland Connect i.s.m. overheden, bedrijfsleven, K=kennisinstellingen, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, Enduris, bedrijfsleven, inwoners	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Gemeenten, provincie, netbeheerder, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, Enduris, bedrijfsleven, inwoners	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Zeeland Connect i.s.m. overheden, netbeheerder, bedrijfsleven, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, Enduris, bedrijfsleven, inwoners	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Provincie i.s.m. overheden, netbeheerder, bedrijfsleven
	2021 – 2023	Overheden, Enduris, bedrijfsleven, inwoners	Monitoren, stimuleren	Provincie i.s.m. overheden, netbeheerder, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Zeeland Connect i.s.m. bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen, ZEA
	2021 – 2023	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren	North Sea Port, Zeeland Connect i.s.m. bedrijfsleven en overheden
doelstelling. Uitvoering ligt bij derden, het ZEA heeft deze niet opgenomen in haar prioriteiten en pakt				
	2021 – 2030	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Waterschap i.s.m. overheden, bedrijfsleven ZEA
	2021 – 2030	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren, faciliteren	Gemeenten i.s.m. overheden, ZEA
	2021 – 2030	Bedrijfsleven	Monitoring	Bedrijfsleven, overheden
	2021 – 2030	Overheden, bedrijfsleven	Monitoren, stimuleren	Bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen

04

Integraliteit, doorsnijdende en overige thema's

In de uitvoering van de RES 1.0 spelen, naast de 3 eerder beschreven programma's, additionele thema's een belangrijke rol. De thema's in dit hoofdstuk dragen significant bij aan de realisatie van de RES 1.0: ze bewaken de integraliteit, zijn van doorsnijdende aard of het betreffen thema's waar vanuit het ZEA minder focus op ligt, maar waar wel veel ontwikkelingen gaande zijn en waar andere partijen de trekkende rol dragen.

4.1. Integraliteit en onderlinge afhankelijkheden

Hoe de integraliteit en de onderlinge afhankelijkheden te borgen en te monitoren zal nog nader door het ZEA-kernteam onderzocht en uitgewerkt worden. De verwachting is dat dit in het najaar van 2021 als toevoeging op dit Uitvoeringsplan aangeboden wordt.

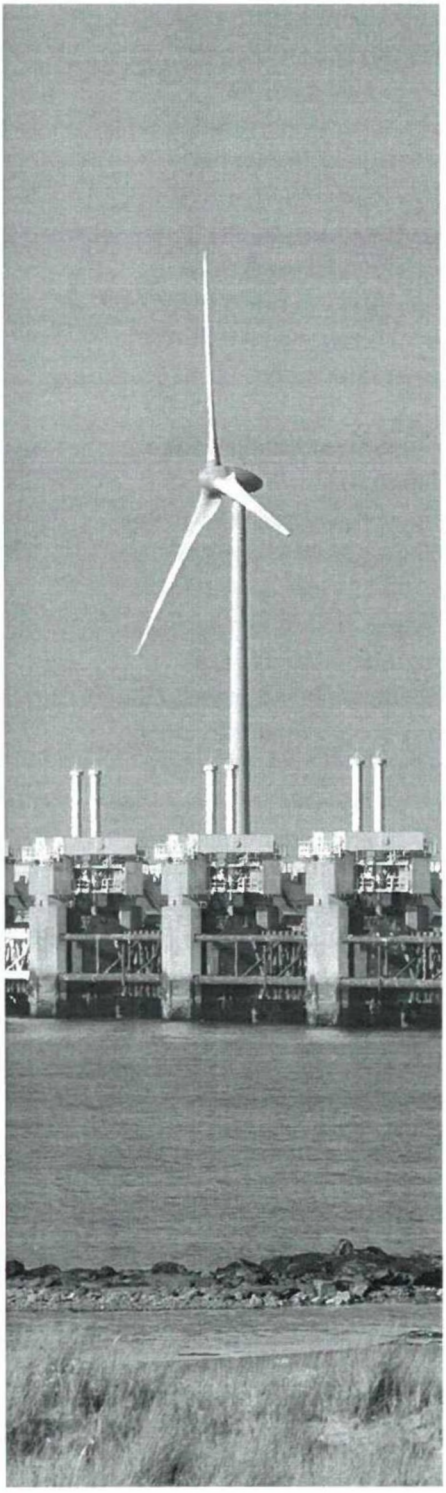
4.2. Systeemaanpak energie-infrastructuur

Misschien wel de grootste uitdaging in de energietransitie ligt in de beschikbaarheid van netcapaciteit en andere energie-infrastructuur zoals leidingen ten behoeve energiemoleculen zoals gas en waterstof. Door toenemende elektrificatie van de industrie en stijgende vraag naar elektriciteit in de gebouwde omgeving (incl. aardgasvrij maken en de laadpalen infrastructuur) zal de druk op het elektriciteitsnet significant vergroten. Door de toepassing van waterstof in de industriegebieden zal een waterstofnetwerk aangelegd moeten worden. Keuzes in de ene sector kunnen bovendien effect hebben op andere sectoren. In het systeem hangt alles met alles samen. In de RES 1.0 is dit onderwerp wel benoemd, maar antwoorden hebben we nog niet.

Vanuit het programmateam Elektriciteit wordt daarom een proces afstemming activiteiten (werkstroom) systeemintegratie ingericht. Daarnaast hebben de gezamenlijke programmamanagers hier een taak: het tijdig afstemmen van sectoroverstijgende zaken en oog houden voor de systeem-gevolgen van keuzes binnen sectoren. In 2021 gaan de programmamanagers onderzoeken hoe de energiesystemen het beste op elkaar kunnen worden afgestemd voor een zo efficiënt en effectief mogelijke aanpak. Ook landelijk wordt hier onderzoek naar gedaan, hetgeen het ZEA nauwgezet zal volgen.

Rollen, verantwoordelijkheden en activiteiten

Onderhoud en uitbreiding van het net is binnen Zeeland een taak van Enduris (en voor de nationale verbindingen TenneT en Gasunie). Een integrale systeemaanpak wordt echter vanuit kernteam ZEA en de drie programmamanagers voorgestaan. Het ZEA, zal zorgen voor een 'satéprikker' aanpak tussen de sectoren Elektriciteit, Mobiliteit en de Gebouwde Omgeving t.b.v. het inzichtelijk maken van een systeemaanpak voor het energiesysteem. Deze zal, middels de Elektriciteitstafel, gedeeld worden met andere Zeeuwse en nationale spelers zoals het OZO, de SZPB, SDR, Enduris en EZK.

4.3. Communicatie

Doelstelling
Vanuit communicatie wordt er in de uitvoering van de RES ingezet op zowel publiekscommunicatie als op netwerkcommunicatie. Doel is om de doelgroepen bewust te maken van de noodzaak en de urgentie van de Zeeuwse energietransitie, een bijdrage te leveren aan het draagvlak voor de projecten en activiteiten die plaats zullen (gaan) vinden én het stimuleren tot actief bijdragen aan de uitvoering van de RES, onder de merknaam ZEA. Daarbij speelt het informeren, (actief), betrekken en concreet een helpende hand bieden een belangrijke rol. Communicatie heeft ook tot doel een bijdrage te leveren aan de integratie van de uitvoering van de programma's en overige thema's.

Gezien het maatschappelijke karakter van het ZEA wordt qua communicatie breed ingezet: immers, de energietransitie en de RES is van ons allemaal en treft elke Zeeuw. Vanuit publiekscommunicatie wordt ingezet op Zeeuwse inwoners, bedrijven, overheden, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties. Vanuit de netwerkcommunicatie ligt de focus op het politieke, bestuurlijke en ambtelijke niveau om verankering van de RES in lokaal overheidsbeleid en uitvoering (menskracht, financiën) van de RES te waarborgen. In de netwerkcommunicatie spelen eveneens vele Zeeuwse stakeholders een rol. Tevens worden zij middels de programma's en sectortafels betrokken en geïnformeerd.

ZEA communicatiestrategie
In samenwerking met de Zeeuwse gemeenten en ZEA-partners is de gezamenlijke ZEA communicatiestrategie 2021-2022 (zie bijlage) opgesteld, welke tevens door de ZEA Stuurgroep geaccordeerd is. In de communicatie-strategie worden de rollen en verantwoordelijkheden van de ZEA-partners, het gezamenlijk communicatie fundament, de belangrijkste communicatieactiviteiten en het samenwerkingsproces beschreven.

In 2020 en tot nu toe in 2021 is gebleken dat er vanuit de ZEA-partners veel ZEA/ RES gerelateerde communicatie plaatsvindt richting inwoners en bedrijven. Er zijn immers zeer veel projecten, trajecten en processen waarover deze doelgroepen (en subdoelgroepen) geïnformeerd dienen te worden. Naarmate de uitvoering vordert zal de communicatie alleen maar toenemen. Het risico hierbij is dat zowel afzender (ZEA-partners, marktpartijen) als ontvanger (inwoners, bedrijven) overspoeld

raken en door de bomen het bos niet meer zien. Om deze reden wordt in 2021 het ZEA brandbook ontwikkelt. Hierin zal helder worden vastgelegd hoe het ZEA merk eruitziet en toegepast wordt met het doel een sterke en eenduidige communicatie te waarborgen.
In de communicatiestrategie is afgesproken dat alle ZEA/RES projecten of communiceren middels de ZEA huisstijl, of communiceren in de huisstijl van de leidende partij waarbij het nieuw te ontwikkelen ZEA stempel toegepast wordt.

Prioriteiten RES 1.0
In de RES 1.0 zijn geen communicatiedoelstellingen opgenomen waaruit prioriteiten gedestilleerd kunnen worden. Vooralsnog is gebleken dat de communicatieprioriteiten liggen bij:

PRIORITEIT	SUB-PRIORITEITEN
1a **Publiekscommunicatie**	· Bewustwording noodzaak/ urgentie energietransitie/ uitvoering van de RES
1b	· Vergroten draagvlak voor de energietransitie/ uitvoering van de RES
1c	· Stimuleren tot actief bijdragen aan de uitvoering van de RES/ handreikingen doen
2a **Netwerkcommunicatie**	· Bewustwording wettelijke primaire verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de RES
2b	· Verankering en borging van de RES in overheidsbeleid
2c	· Stimuleren tot uitvoering van de RES/ ambassadeurschap

Rollen en verantwoordelijkheden
Communicatie is altijd verbonden aan bepaalde communicatie-doelstellingen, gelinkte programma's, trajecten en/ of processen. Hierbij wordt communicatie ten behoeve van de RES/ het ZEA in algemene/ overkoepelende zin onderscheiden van communicatie ten behoeve van een RES-programma of project.

In de uitvoering van de RES is communicatie een belangrijk middel. Daarom kan communicatie niet separaat gezien of aangevlogen worden. De partijen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor de programma's, trajecten en/of processen zijn hiermee ook verantwoordelijk voor de bijbehorende communicatie.
Het ZEA neemt in de uitvoering een faciliterende en verbindende rol op zich: het ZEA ontwikkelt de ZEA communicatiestrategie en is presterend in een aantal communicatieactiviteiten ten behoeve van het ZEA en de RES-programma's. Tevens wordt vanuit communicatie de brug geslagen met de communicatieactiviteiten vanuit de landelijke programma's en initiatieven zoals het Klimaatakkoord, Nationaal Programma RES (NP-RES) en het Landelijk Communicatie Netwerk Klimaat (LCNK).

Het ZEA communicatieteam legt, middels de ZEA communicatiemanager, verantwoording af aan het ZEA kernteam, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Het ZEA communicatieteam bestaat uit een vertegenwoordiging van de 13 Zeeuwse gemeenten, Enduris, het Waterschap en de Provincie Zeeland. De ZEA communicatiestrategie is in samenwerking met deze partijen opgesteld en zij geven samen invulling aan de uitvoering.

Activiteiten
In onderstaand overzicht staan de activiteiten beschreven, gelinkt aan de prioriteiten.

	Wat	**Wanneer**	**Wie**
	Concrete activiteiten	*Afronding/ oplevering in jaar*	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*
1a, 1b	ZEA digitale ontsluiting middels: website, social, nieuwsbrief Jaarlijkse meting	2021	n.v.t.
1a, 1b	ZEA jaarlijkse campagne	2021-2023	n.v.t.
1a, 1b	Serie regionale media, persberichten, klimaatdag / klimaatweken	2021-2023	n.v.t.
1, 2c	Jaarlijks Zeeuws-breed (participatie) event	2021-2023	n.v.t.
1c	Communiceren energiebesparende maatregelen en subsidies	2021-2023	n.v.t.
2a	Uitvoeringsplan RES 1.0	2021	n.v.t.
2b	Versterken proces overlegstructuren: OZO, Raden, B&W en ambtenaren	2021	n.v.t.
2c	Ontwikkeling tools voor ZEA-partners (o.a. communicatiestrategie, brand book, communicatieparaplu)	2021-2022	n.v.t.

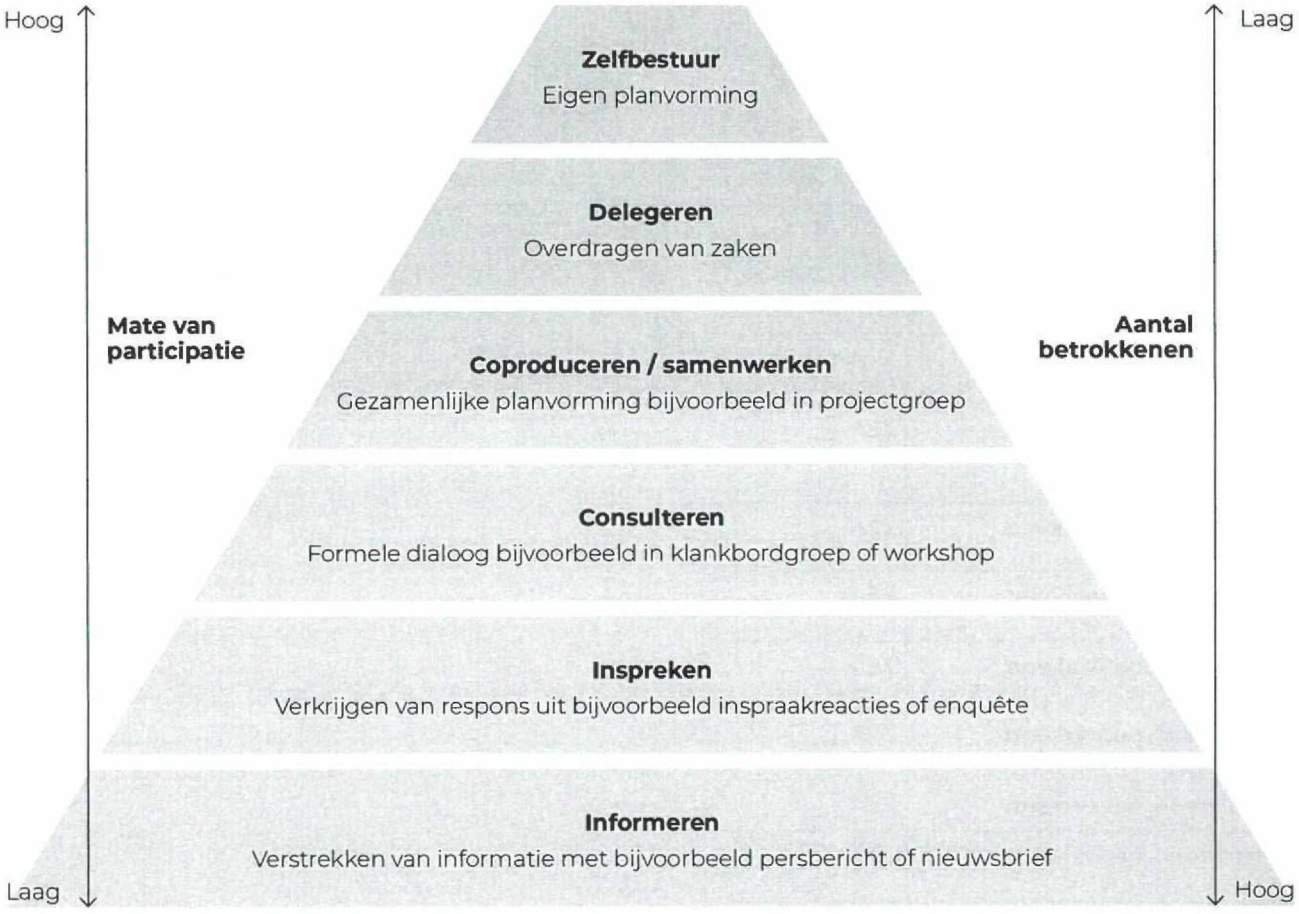

	Rol ZEA	*Daadwerkelijke uitvoering door*
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA
	Presterend, netwerkend	ZEA

4.4. Participatie

Doelstelling
De betrokkenheid van inwoners(collectieven), bedrijven, maatschappelijke organisaties en maatschappelijke instellingen is van onmisbare waarde geweest tijdens de ontwikkeling van de RES 1.0. Via verschillende sectortafels zijn zij ook betrokken geweest bij de ontwikkeling van onderliggend uitvoeringsplan. Zoals aangegeven zijn deze partijen zelf (mede) verantwoordelijk voor het bereiken van de doelstellingen van de RES. Het ZEA heeft er groot belang bij hen actief te informeren over en betrekken bij relevante ontwikkelingen binnen hun aandachtsgebied. Tegelijkertijd wil het ZEA doorlopend onderzoeken hoe ook daadwerkelijk samen op te trekken en hoe initiatieven en initiatiefnemers met elkaar te verbinden.

Zeeuwse participatieladder
Binnen de participatieladder worden verschillende vormen van participatie onderscheiden, welke terugkomen in het ontwikkelde participatiebeleid van de Zeeuwse overheden. In de uitvoering van de RES 1.0 wordt ernaar gestreefd, om middels maatwerk, zo hoog mogelijk op de ladder te klimmen.

Figuur 2: Participatieladder

Prioriteiten RES 1.0
De prioriteiten waarop vanuit participatie ingezet wordt zijn:

PRIORITEITEN

1 Overheden voeren beleid om bijdragen en ideeën van burgers en lokale bedrijven liefst zo vroeg mogelijk in het proces mee te nemen. Actieve inwonerparticipatie is hier onderdeel van

2 Streven is om, bij projecten ten behoeve van duurzame opwekking, 50% lokaal eigendom te realiseren

3 Zeeuwind bevordert financiële vormen van burgerparticipatie in wind-, zon- en aardgasvrije projecten

4 De Zeeuwse Participatiecoaltitie (Zeeuwind en ZMf) ondersteunt en faciliteert regio's en gemeenten bij het betrekken van inwoners bij de energietransitie

5 ZMf organiseert kennisbijeenkomsten om burgers en politiek bewust te maken van ecologische en ruimtelijke aspecten. Marktpartijen worden benaderd om 'best practices' te presenteren op het gebied van landschappelijke inpassing en meervoudig landgebruik

6 Marktpartijen, ZMf en Zeeuwind blijven deelnemen aan de relevante sectortafels van de Zeeuwse RES

7 Jongerenparticipatie zal plaatsvinden middels het betrekken van JouwZeeland, jongerenraden van verschillende gemeenten en onderwijsinstellingen

Rollen en verantwoordelijkheden
Wettelijke rollen en verantwoordelijkheden komen veelal pas naar voren op lokaal plan- en projectniveau. Zoals het vaststellen van provinciaal/lokaal omgevingsbeleid, de ontwikkeling van een Transitievisie Warmte en het verstrekken van vergunningen. Vanuit hun natuurlijke verantwoordelijkheid komt dit veelal naar voren bij de 13 Zeeuwse gemeenten. Zij zijn verantwoordelijk voor het opstellen van participatiebeleid waarin kaders opgenomen zijn ten behoeve van de uitvoering van de RES. Focus ligt hierbij op enerzijds duurzame opwekking en anderzijds de ontwikkeling en uitvoering van de Transitie Visie Warmte.

Participatie, ten behoeve van de uitvoering van de RES 1.0, zal in verschillende vormen plaatsvinden zoals procesparticipatie, financiële participatie en inwonerparticipatie. Belangrijke rollen hierin zijn weggelegd voor de Zeeuwse participatie- en inwonerscollectieven zoals de Zeeuwse Participatiecoalitie, Zeeuwind, de Zeeuwse Milieu Federatie, Dorpen voor Morgen, de Zeeuwse Vereniging van Kleine Kernen, JongRES en JouwZeeland. Het ZEA neemt, in samenwerking met de ZEA-partners, de verantwoordelijkheid voor de naleving van de gemaakte afspraken en zal hierbij zelf een faciliterende en netwerkende rol op zich nemen. Zij zal deze partners ook actief betrekken in de doorontwikkeling naar de RES 2.0.

Activiteiten
In onderstaand overzicht staan de activiteiten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven.

	Wat
	Concrete activiteiten
Activiteiten gelinkt aan de prioriteiten	
1	Ontwikkelen participatiebeleid (proces en financieel) gericht op energietransitie
	Uitvoeren participatiebeleid. Overheden betrekken burgers en lokale bedrijven zo vroeg mogelijk
	Uitvoeren participatiebeleid t.b.v. warmtetransitie
	Overheden voeren ieder jaar RES "participatiedialogen" met Zeeuwse participatie initiatieven. Doel is onderlinge samenwerking verbeteren, inzichtelijk maken rollen, verantwoordelijkheden, processen, initiatieven en behoeften
	Jaarlijks Zeeuws-breed (participatie) event
2	Uitvoeren participatiebeleid t.b.v. opwekking duurzame energie, met streven naar 50% financieel eigenaarschap
3, 4	De Zeeuwse Participatiecoaltitie (Zeeuwind en ZMf) ondersteunt en faciliteert regio's en gemeenten bij het betrekken van inwoners bij de energietransitie
5	ZMf organiseert kennisbijeenkomsten om burgers en politiek bewust te maken van ecologische en ruimtelijke aspecten. Marktpartijen worden benaderd om 'best practices' te presenteren op het gebied van landschappelijke inpassing en meervoudig landgebruik
5, 6	Zichtbaar maken participatie-initiatieven op ZEA.nl
6	Marktpartijen, ZMf en Zeeuwind blijven deelnemen aan de relevante sectortafels van de Zeeuwse RES
7	Toepassing KinderRES in gastcolleges op Zeeuwse basisscholen en het voortgezet onderwijs
	Begeleiden casussen in het hoger en middelbaar onderwijs

	Wanneer	**Wie**		
	Afronding/ oplevering in jaar	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Rol ZEA*
	2021-2022	Zeeuwse overheden	Faciliterend	Zeeuwse overheden
	2021-2022	Zeeuwse overheden	Faciliterend	Zeeuwse overheden
	2021-2022	Zeeuwse gemeenten	Faciliterend	Zeeuwse gemeenten
	2021-2022	n.v.t.	Faciliterend, presterend	ZEA
	2022	n.v.t.	Faciliterend, presterend	ZEA
	2021-2022	Zeeuwse gemeenten	Faciliterend	Zeeuwse gemeenten
	2021-2022	n.v.t.	n.v.t.	ZPC
	2021-2022	n.v.t.	n.v.t.	ZMf
	2021-2022	n.v.t.	Faciliterend, verbindend	ZEA
	2021-2022	n.v.t.	Faciliterend, verbindend	ZEA, markt-partijen, ZMF, Zeeuwind
	2021-2022	n.v.t.	Verbindend	NME, Marjan Glas en Jeroen Verschelling
	2021-2022	n.v.t.	Faciliterend	ZEA en partners

4.5. Arbeidsmarkt en scholing

Om de Zeeuwse energietransitie daadwerkelijk uit te kunnen voeren, is kennis en menskracht nodig. De komende jaren zal in alle provincies de vraag naar arbeid in de energietransitie stijgen. In Zeeland wordt, in vergelijking met de andere provincies, een grotere spanning op de arbeidsmarkt verwacht. De SER stelt dat het huidige opleidings- en scholingsaanbod nog onvoldoende is toegerust om in deze veranderende behoeften te voorzien.

Rollen en verantwoordelijkheden
Besloten is om op dit thema verbindend op te treden en niet te veel regie naar het ZEA toe te trekken. We zetten hier instrumenten vanuit communicatie en participatie in, en sluiten aan bij de acties die de Provincie Zeeland (Aanvalsteam Arbeidsmarkt en Campus Zeeland) op dit gebied al doet. De Provincie Zeeland, vanuit het Aanvalsteam Arbeidsmarkt, is de schakel tussen het ZEA en de SER, NP-RES, JFT (Just Transition Fund), Techniek Nederland, Topsector Energie en Zeeuwse initiatieven.

Prioriteiten RES 1.0
Uit de mogelijkheden zoals beschreven in de RES 1.0, met betrekking tot het thema arbeidsmarkt en scholing, zijn de volgende prioriteiten geselecteerd:

PRIORITEITEN

1 Arbeidsmarkt en Scholing zijn de achilleshiel van de RES. Er is dringend behoefte aan focus en sturing om ervoor te zorgen dat we daadwerkelijk de handen, de kennis en de ervaring hebben (of toegang hebben tot) om de energietransitie in de verschillende sectoren te realiseren.

   Er moet een programmamanager arbeidsmarkt en scholing komen die voor Zeeland in kaart brengt wat nodig is, partijen bij elkaar krijgt, en die mandaat heeft om de transitie van de arbeidsmarkt in gang te zetten.

2 Er moet fors geïnvesteerd worden om ervoor te zorgen dat de arbeidsmarkt de huidige en toekomstige eisen voor scholing en kwalificaties in relatie tot de energietransitie aankan.

3 Zeeland moet aan de sectortafels in kaart brengen welke eisen dat specifiek zijn voor de verschillende sectoren.

Activiteiten

De doelstellingen vertalen zich naar de volgende acties

	Wat	**Wanneer**	**Wie**	
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten	*Afronding/ oplevering in jaar*	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*
Activiteiten gelinkt aan de prioriteiten				
1	Aanbrengen focus en sturing middels aanstellen van een programmamanager	2022	Markt, opleidingsinstituten, gefaciliteerd door het Aanvalsteam Arbeidsmarkt	Verbindend
2	Het in kaart brengen van de vereisten (capaciteiten) en prognoses (aantal banen) per sector	2022>	Programmamanager	Verbindend
	Het ontwikkelen van nieuwe opleidingen die aansluiten op de vraag vanuit de sector	2021>	Markt, opleidingsinstituten, gemeente(n) (Vlissingen)	Verbindend
	Het geven van input aan het te ontwikkelen Delta Kennis Centrum (thema energie)	2021>	Onderwijsinstellingen, Aanvalsteam Arbeidsmarkt, markt	Monitorend
3	Zeeuwse onderwijsinstellingen nemen zitting aan de sectortafels Mobiliteit en Gebouwde Omgeving	2021		Faciliterend

4.6. Industrie

Verduurzaming van de industrie wordt in Zeeland aangepakt door het samenwerkingsplatform Smart Delta Resources (SDR). De industrie is de grootste CO_2-uitstoter van Zeeland, maar ook de grootste energiegebruiker. Vanuit met name het Programma Elektriciteit wordt de verbinding gemaakt met SDR om zo de duurzame ontwikkelingen in de industrie te volgen. Om dit te waarborgen neemt een vertegenwoordiger van SDR-deel aan het -programmateam Elektriciteit. Om deze reden is in het Programma Elektriciteit doelstelling 3c opgenomen; deze correspondeert met de doelstellingen van de industrie, gerelateerd aan de opwek van duurzame energie t.b.v. de industrie, de elektrificatie van de industrie en de integratie van de nieuwe energie infrastructuur.

Rollen en verantwoordelijkheden
In de RES leggen we actief de verbinding met de industrie maar hebben hier geen wettelijke bevoegdheden/rol in. De SDR-programmalijnen zijn leidend voor de Zeeuwse aanpak.
De programmadirecteur SDR is verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. Vanuit ZEA zijn we op afstand betrokken en zorgen we voor goede borging in programmateam Elektriciteit en waar van toepassing met de andere programma's (zoals Gebouwde Omgeving in het geval van de Regionale Structuur Warmte).

Prioriteiten RES 1.0
Uit de mogelijkheden zoals beschreven in de RES 1.0, met betrekking tot het thema industrie, zijn de volgende prioriteiten geselecteerd:

Prioriteiten

1a Er wordt ingezet op elektrificatie van de industrie, maar dat vraagt om grote aanpassingen in bedrijfsprocessen en het elektriciteitsnetwerk. Ook zijn veel onderzoeken en pilots nodig.

2a Aanleg van een buisleidingeninfrastructuur is voorwaarde voor verdere CO_2-reductie in de industrie (CUST). We kijken o.a. naar gebruik van industriële restwarmte voor verwarming van gebouwen.

3a Uit de systeemstudie blijkt dat:
- Het ontbreekt aan een 380kV-aansluiting in de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone om in grootschalig elektrificatie en elektrolyse te voorzien

3b - Interconnectie met België in de Zeeuws-Vlaamse Kanaalzone onderzocht moet worden

3c - Onderzoek moet starten naar verzwaring van de 150 kV-verbinding onder de Westerschelde

3d - Elektrificatie in de industrie in Sas van Gent voor het midden- en laagspanningsnet al voor 2030 tot knelpunten kan leiden

3e - In de overgangsfase rond 2030 er gezien de huidige gasleidingen een buis te weinig ligt in zowel Zuid-Beveland als Zeeuws-Vlaanderen

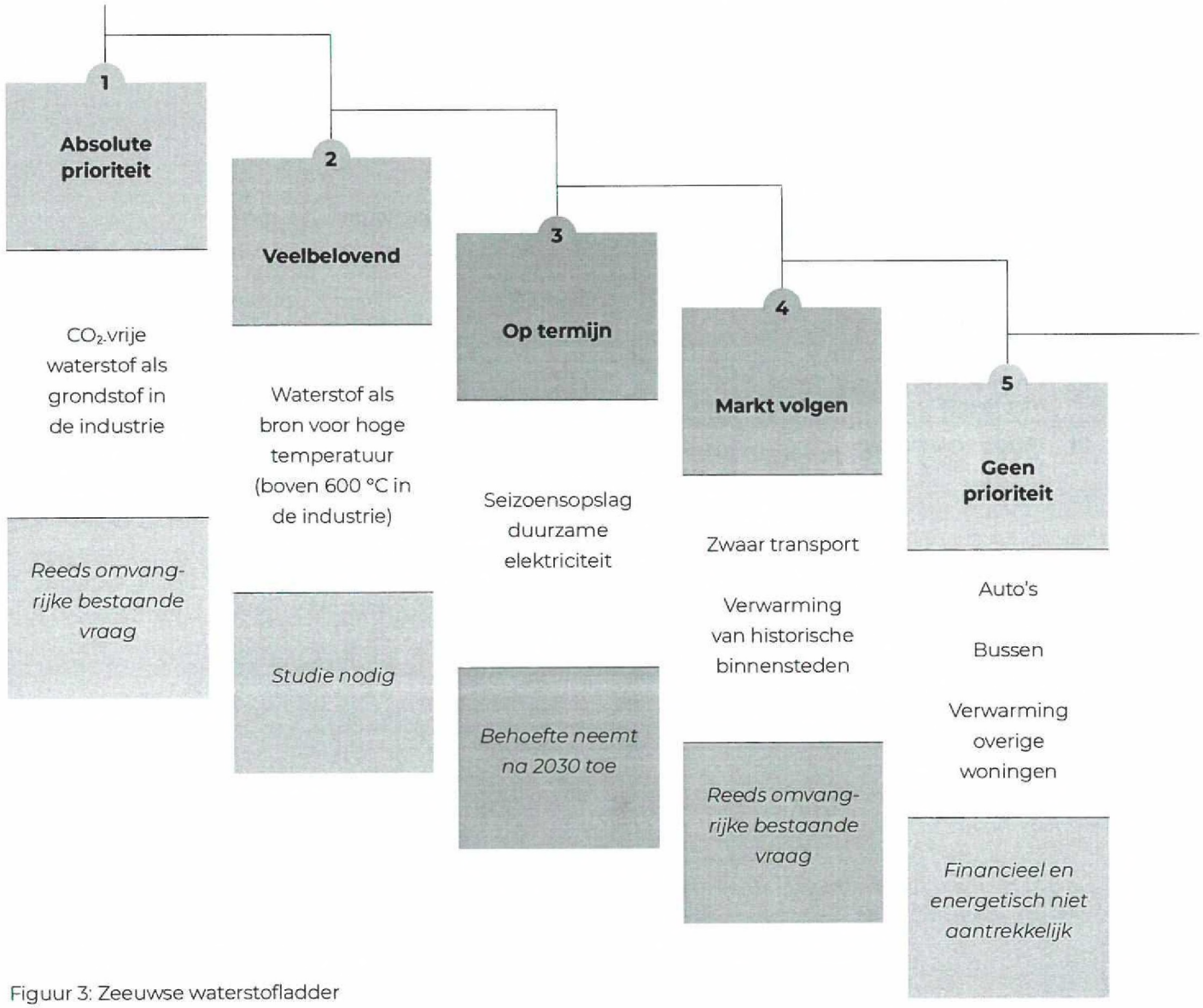
Activiteiten

In onderstaand overzicht staan de activiteiten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven.

	Wat	**Wanneer**	**Wie**		
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten	*Afronding/ oplevering in jaar*	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Daadwerkelijke uitvoering door*
1a	Onderzoek en pilots ten behoeve van de elektrificatie van de industrie		SDR i.s.m. de Provincie Zeeland en Enduris	Geen	SDR
2a, 3e	Aanleg nieuwe energie-infrastructuur: focus op buisleidingen	Gefaseerd. Realisatie Zeeuwse infra 2030. Aansluiting op landelijk systeem: 2035	SDR i.s.m. de Provincie Zeeland, Enduris, TenneT, TIKI/ MIEK, gemeenten	Bijdragen aan de CES	MIEK/TenneT
3a	Realisatie 380 kV Zeeuws-Vlaanderen		NSP, ministerie EZK, TenneT, gemeenten	Geen	
	Verkennen mogelijkheden toepassing industriële rest-warmte t.b.v. verwarming van de gebouwde omgeving	RSW 2021 CES 2021	RSW: ZEA CES: SDR	RSW: Leidend	
3b	Onderzoeken interconnectie met België		NSP, ministerie EZK, TenneT	Geen	
3d	Mitigeren congestie Sas van Gent	<2030	Enduris	Geen	Enduris

4.7. Waterstof

De strategie uit de RES legt prioriteit bij industriële productie en toepassing van groene (en in de overgangsfase ook blauwe) waterstof. Hiervoor is de SDR-programmalijn waterstof leidend. Het onderwerp zal ook behandeld en afgestemd worden binnen het programmateam Elektriciteit waarin SDR-zitting heeft. Tevens wordt de Zeeuwse waterstofladder toegepast.

Figuur 3: Zeeuwse waterstofladder

Prioriteiten RES 1.0
Uit de mogelijkheden zoals beschreven in de RES 1.0, met betrekking tot het thema waterstof, zijn de volgende prioriteiten geselecteerd:

PRIORITEITEN

1 Toepassing Zeeuwse waterstofladder

2 Zeeland zet in op een eerste, grootschalige elektrolysefabriek

3 We verkennen de toepassing van een waterstof voor hoge temperatuur warmte

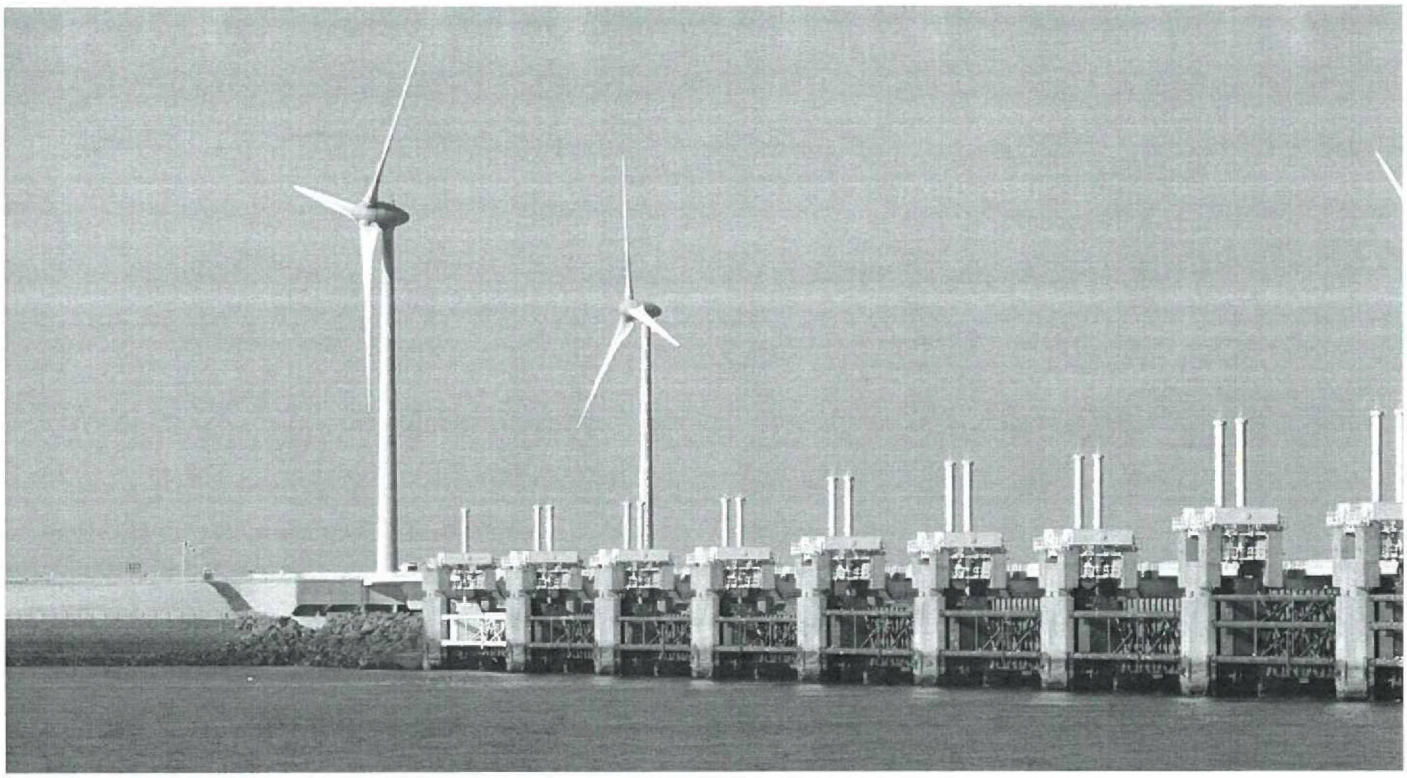
4 Het toepassen van waterstof als regelbaar CO_2-vrij vermogen en energieopslag voor langere perioden is een interessante ontwikkeling. Na 2030 zal de kans op deze toepassing toenemen; dit houden we in de gaten en waar mogelijk proberen we hierop te anticiperen

5 We leggen t.a.v. waterstof prioriteit bij het uitvoeren van de programmalijn waterstof van platform SDR: het groen produceren (of importeren) van waterstof voor de industriële toepassingen die al plaatsvinden

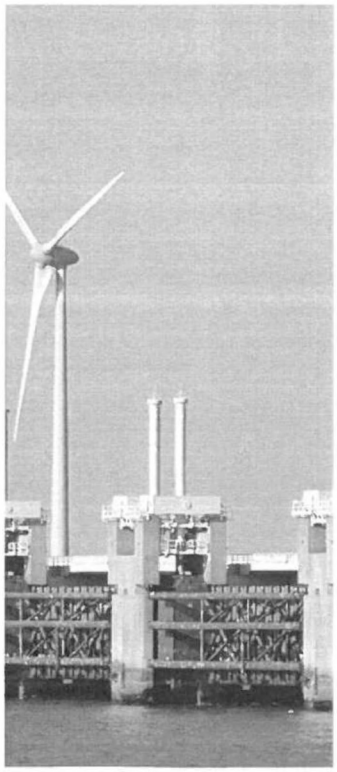
Rollen en verantwoordelijkheden
De SDR-programmalijn waterstof is leidend voor onze aanpak. De programmamanager waterstof is verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan. Vanuit ZEA zijn we op afstand betrokken en zorgen we voor goede borging in programmateam Elektriciteit.

Activiteiten
In onderstaand overzicht staan de activiteiten, gelinkt aan de prioriteiten, beschreven.

	Wat
	Afspraken gemaakt in de RES + vertaald naar concrete activiteiten
2a	Realisatie pilot elektrolyzer
	Realisatie grootschalige elektrolyzer
	Aanlanding voldoende wind op zee
4a	In de gaten houden ontwikkeling toepassing van waterstof als regelbaar CO_2-vrij vermogen en energieopslag
5a	Prioriteren waterstofprogamma SDR "Hydrogen Delta"

	Wanneer	**Wie**		
	Afronding/ oplevering in jaar	*Wettelijk verantwoordelijke/ uitvoerende partij*	*Rol ZEA*	*Daadwerkelijke uitvoering door*
	2025	SDR	Geen	Markt
	2030	SDR i.s.m. Provincie Zeeland	Geen	Markt
	2030	Provincie Zeeland en gemeenten	Geen	Provincie Zeeland en gemeenten
	2030>			
	Heden - 2050	SDR, Provincie Zeeland, 13 Zeeuwse gemeenten	Geen	SDR

4.8. Landbouw

Alle beschreven doelen en acties in de paragraaf over de landbouw, vallen reeds onder de bestaande programma's elektriciteit, mobiliteit en gebouwde omgeving. Een afzonderlijke aansturing vanuit thema landbouw is hierbij onlogisch.

Rollen en verantwoordelijkheden
Het ZEA heeft geen wettelijke verantwoordelijkheid m.b.t. het verkennen en kapitaliseren van kansen voor duurzame opwekking binnen de agrarische sector. Deze verantwoordelijkheid is belegd bij de Zeeuwse Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO). Het ZEA heeft geen rol in de uitvoering, op de ontwikkeling van een zon-op-dak loket na. De gemeenten en de Provincie zijn verantwoordelijk voor het ontwikkelen van het ruimtelijk beleid en de afgifte van vergunningen.

05

Financiën

De ZEA-partners hebben gezamenlijk voor de periode 2019-2021 middelen beschikbaar gesteld om de ontwikkeling van de RES 1.0 te bekostigen. Het ZEA bereidt allerlei zaken voor, streeft draagvlak in de samenleving na, brengt activiteiten in beweging, brengt partijen bij elkaar en faciliteert de uitvoering. De primaire verantwoordelijkheid voor uitvoering ligt echter elders.

Wij onderscheiden daarom drie financiële sporen:

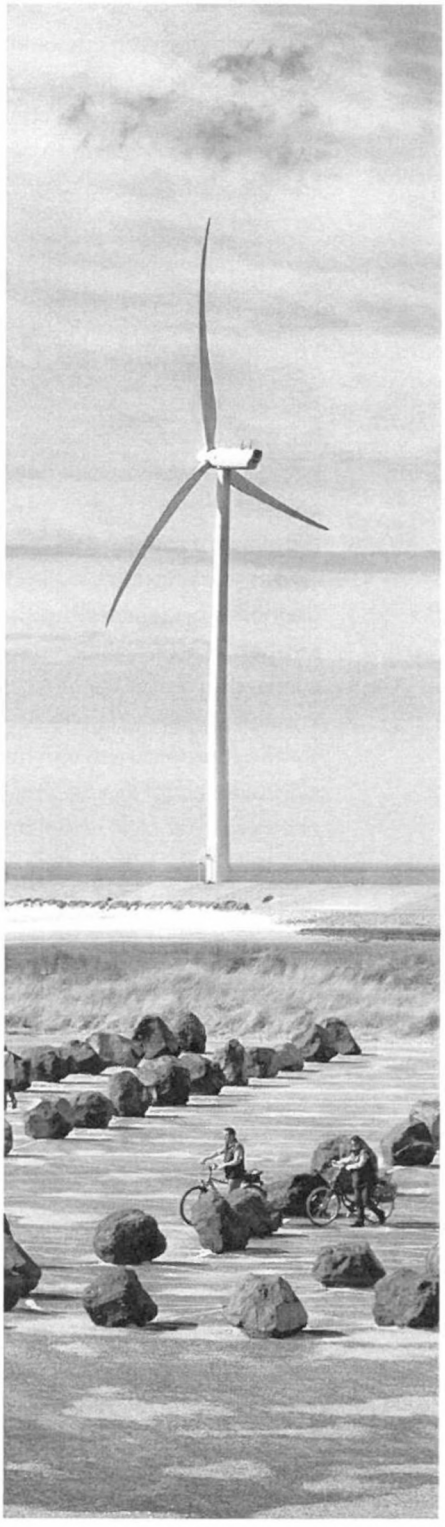
1. Geld voor uitvoering van de energietransitie bij overheden
2. Financiële ondersteuning voor woningeigenaren en bedrijven
3. Geld voor de uitvoering en doorontwikkeling van de RES

5.1. Geld voor uitvoering van de energietransitie bij overheden

Het Klimaatakkoord bevat allerlei doelen en acties die bij decentrale overheden terecht komen. Voorbeelden zijn het ruimtelijk mogelijk maken van duurzame energieopwekking (wind en zon), het opstellen en vaststellen van transitievisies warmte en het maken van plankaarten voor laadinfrastructuur. Deze zaken blijven de verantwoordelijkheid van gemeenten. Het ZEA kan dit niet uit handen nemen van gemeenten, maar kan wel de uitvoering makkelijker, sneller en goedkoper maken door de samenwerking te bevorderen, slim inkopen te ondersteunen en partijen en doelen te verbinden.

De betrokken overheden willen ook het goede voorbeeld geven. Door bijvoorbeeld hun eigen vastgoed en wagenpark te verduurzamen, zelf duurzame energie op te wekken op de eigen daken en gronden. Net als woningeigenaren en bedrijven moeten zij hier flink in investeren en net als bij deze doelgroepen hebben ook overheden financiële steun nodig. Vanuit het ZEA kunnen wij hier, behalve voor pilot- en onderzoeksprojecten, niet in investeren. Wij lobbyen wel actief bij het Rijk voor ondersteuning van overheden en onderzoeken met de betrokken overheden andere beschikbare financieringsopties. Financiële steun van de rijksoverheid aan decentrale overheden is een essentiële voorwaarde voor het uitvoeren van het Klimaatakkoord.

5.2. Financiële ondersteuning woningeigenaren en bedrijven

Om de energietransitie ook daadwerkelijk te realiseren, zullen ook woningeigenaren en bedrijven stevig moeten investeren, om hun energiegebruik terug te dringen, en meer duurzame energie op te wekken. Dit kan in exploitatie en onderhoud financieel voordeel opleveren, maar ook bijvoorbeeld meer wooncomfort geven. De aanvankelijke investering is soms hoog en voor sommige Zeeuwen en bedrijven moeilijk op te hoesten. De verwachting is dat er maatregelen zijn die zich moeilijk terugverdienen, en dat er doelgroepen zijn die financiële ondersteuning nodig hebben. Hoewel lokale en regionale overheden hier zeker een rol in kunnen spelen is dit allereerst een verantwoordelijkheid van het Rijk. Wij zullen actief lobbyen bij het Rijk om deze financiële ondersteuning ook beschikbaar te stellen. Zodat iedereen mee kan in de energietransitie en deze haalbaar en betaalbaar is.

5.3. Geld voor uitvoering en doorontwikkeling RES

Voor de ontwikkeling en uitvoering van de RES is de afgelopen jaren een netwerkorganisatie op poten gezet. Het is essentieel deze organisatie in stand te houden. Vanuit het ZEA worden integraal initiatieven en activiteiten ontwikkeld die op regionaal niveau de energietransitie versnellen. Naast de inzet van ondersteunend personeel kan dit gaan om uit te voeren onderzoeken, het organiseren van afstemming waardoor we uitvoeringskosten beperkt houden, ontwikkelen van communicatiemiddelen en allerhande praktische hulp voor gemeenten en initiatiefnemers. Zodat alle betrokkenen kunnen profiteren van elkaars expertise, ook buiten Zeeland, en niet alles zelf hoeven te ontwikkelen.

In de periode 2018-2021 heeft het ZEA deze kosten weten te dragen door een eigen bijdrage van de partners (gemeenten, provincie, waterschap en netbeheerder), aangevuld met een rijksbijdrage. Een opgestelde meerjarenbegroting laat zien dat ook voor de periode 2022-2025 deze bijdragen noodzakelijk zijn. Daarom wordt de bijdrage van de (vooralsnog) vier regiopartners, voor de periode 2022-2025, gehandhaafd zodat de minimaal benodigde organisatie gefinancierd kan worden. Voor de jaren 2022-2025 is er helaas nog geen duidelijkheid over een rijksbijdrage. Met onze partnerorganisaties zullen wij actief bij het Rijk lobbyen voor deze middelen. We voelen ons hierin gesteund door het advies van de Raad Openbaar Bestuur (ROB) die heeft becijferd dat decentrale overheden vele miljoenen per jaar nodig hebben om het Klimaatakkoord uit te voeren. Capaciteit en middelen voor de ontwikkeling en uitvoering van de RES zijn in het ROB-advies overigens ook nadrukkelijk benoemd.

Prioriteiten en startprojecten
De prioriteiten komen voort uit de RES 1.0 (zie overzicht bij de programma's) en de daarin omschreven activiteiten en (start)projecten. De prioriteiten kennen veelal wel een iets ander abtstractieniveau omdat ze niet per definitie als project met een concreet eindresultaat zijn te karakteriseren. Dit kan de vraag oproepen hoe prioriteiten en startprojecten zich tot elkaar verhouden. De lijst met startprojecten van de tafel mobiliteit kent bijvoorbeeld circa zestig startprojecten. Er zijn drie prioritaire thema's benoemd (zie paragraaf 3.3). Die startprojecten die direct aan de prioritaire thema zijn te verbinden hebben daarmee vanzelfsprekend een andere status dan de projecten die daarbuiten vallen. Dit betekent niet dat op deze projecten geen activiteiten kunnen worden ontwikkeld, maar wel met een lagere urgentie, ook wat betreft de toekenning van financiële middelen en capaciteit.

De jaarlijkse verdeling van middelen over de verschillende programma's wordt op basis van een activiteitenplan door het ambtelijke kernteam

voorbereid en door de bestuurlijke kerngroep vastgesteld. Ieder jaar wordt vastgesteld welke budget per programma benodigd en beschikbaar is. De programma-managers en de communicatie-manager dienen hiertoe ieder jaar een begroting in. Deze is in samenwerking met de programmateams opgesteld. De penningmeester brengt dit samen tot een voorstel voor de totale begroting. Het ambtelijk kernteam en het bestuurlijk kernteam fiatteren deze begroting en communiceren deze via het OZO met de partnerorganisaties. Onvoorziene bestedingen worden vooraf voorgelegd aan het ambtelijk kernteam en wanneer wenselijk aan het bestuurlijk kernteam. Verstrekken van opdrachten en/of het werven van personeel verloopt altijd in samenwerking met de penningmeester en de gemeente Goes.

Rijksbijdrage

Een belangrijk deel van de inkomsten komt op dit moment vanuit een Rijksbijdrage. In de periode 2019-2021 bedroeg deze € 374.000 per jaar. Om uitvoering te kunnen geven aan het uitvoeringsplan 2022-2025 is een minimale Rijksbijdrage van € 1.200.000 per jaar noodzakelijk. Dit is dan ook het uitgangspunt voor de lobbyactiviteiten richting ministeries, NP-RES, brancheorganisaties en de politiek. Bij iedere bijdrage lager dan dit bedrag moeten wij onze begroting bijstellen door kosten te verlagen of andere inkomsten te genereren. Lukt dat niet, dan zullen we activiteiten en doelen bij moeten stellen.

Partnerbijdrage

Zoals omschreven is het voor de continuïteit essentieel om de organisatie overeind te houden en hier zekerheid in te kunnen bieden. Dit doen wij door de partnerbijdrage op het huidige niveau (2021) te continueren in de periode 2022-2025:

PARTNERBIJDRAGE 2022-2025 P/JR	**BIJDRAGE**
Gemeenten (VZG)	€ 140.000
Provincie	€ 130.000
Waterschap	€ 16.850
DNWG	€ 130.000
Totaal	**€ 416.850**

5.4. Meerjarenbegrotingn

De begroting voor dit uitvoeringsplan heeft een looptijd van vier jaar (2022-2025). Zo sluiten we aan bij de begrotingssystematiek van de partners en kunnen we de continuïteit van de samenwerking en de organisatie borgen. Voor het bepalen van de kosten houden wij de uitvoering van de RES 1.0 en de vastgestelde prioritering als leidraad. Op basis hiervan komen wij op de volgende standaard begroting die onze leidraad vormt voor de meerjarenbegroting 2022-2025. Deze begroting laat zien hoe de verhouding is tussen benodigde capaciteit en middelen enerzijds en laat anderzijds zien op welke thema's het zwaartepunt van de uitdaging ligt.
Zoals omschreven wordt deze begroting jaarlijks vastgesteld zodat optimaal ingespeeld kan worden op de actualiteiten.

KOSTEN

Algemeen	
Voorzitter, PMO en monitoring (1,7 fte)	€ 150.000
Overige	€ 50.000
	€ 200.000
Communicatie	
Progammamanager en ondersteunende capaciteit (1.5 fte)	€ 150.000
Website, bijeenkomsten, materialen e.a.	€ 50.000
	€ 200.000
Gebouwde omgeving	
Programmamanager GO	€ 100.000
Projectleiders en PMO (4,5 fte)	€ 450.000
Uitvoeringsbudget gebouwde omgeving	€ 100.000
	€ 650.000
Mobiliteit	
Programmamanager mobiliteit (0,6 fte)	€ 60.000
Projectleiders en PMO (1,5 fte)	€ 175.000
Uitvoeringsbudget mobiliteit	€ 115.000
	€ 350.000
Elektriciteit	
Projectleiders en PMO (1,5 fte)	€ 150.000
Uitvoeringsbudget elektricteit	€ 75.000
	€ 225.000
Totaal	**€ 1.625.000**

Inkomsten

Er zijn verschillende baten die wij tegenover de kosten kunnen plaatsen. In de voorliggende periode bestonden deze voornamelijk uit bijdragen van de partners en de Rijksbijdrage. Inkomsten uit subsidies en fondsen kunnen aanvullende inkomstenbronnen vormen worden. Wij streven er naar meer van dit type inkomsten te genereren. Aangezien nu nog niet te voorzien is of en hoeveel van dit type inkomsten gegenereerd kunnen worden, maken zij geen onderdeel uit van de begroting. Hoewel deze eveneens onzeker is maakt de rijksbijdrage nadrukkelijk wel onderdeel uit van onze meerjarenbegroting.

BEGROTING BATEN	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
VZG	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000	€ 140.000
Provincie	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000
Waterschap	€ 16.850	€ 16.850	€ 16.850	€ 16.850
DNWG	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000
Rijksbijdrage	€ 1.208.150	€ 1.208.150	€ 1.208.150	€ 1.208.150
Totaal	**€ 1.625.000**	**€ 1.625.000**	**€ 1.625.000**	**€ 1.625.000**

Bijlagen

Bijlage A: Organisatie en wijze van samenwerken

Eén van de belangrijkste succesfactoren van het tot stand komen van de RES 1.0 was de goede en intensieve samenwerking tussen de vele betrokken partijen. De samenwerking tussen de 5 partners ("founding fathers") in het kernteam, maar vooral de brede betrokkenheid van maatschappelijke organisaties, overheden, bedrijven, brancheverenigingen, inwonerscollectieven, kennisinstellingen, het onderwijs en andere partijen. Door deze samenwerking is het ZEA 1.0 werkelijk Zeeuws geworden. Deze kwaliteit willen we ook bij de uitvoering en de ontwikkeling van RES 2.0 behouden.

A.1 Taken volgens het ROB

Vanuit het ROB rapport worden de taken voor de gemeenten, provincies en waterschappen als volgt schematisch weergegeven:

Overkoepelend	**1.1** Monitoren en herijken RES	**1.2** Vergoeden planschade			
Gebouwde ongeving	**2.1** Opstellen wijkuitvoerings-plan	**2.2** Opstellen wijkuitvoerings-plan, begeleiden bewoners	**2.3** Samenwerken met corporaties en VvE's	**2.4** Vergunning-verlenen, handhaven, toezicht	
Mobiliteit	**3.1** Onderzoeken energie-behoefte laadinfra	**3.2** Aansluiten bij regionale aanbesteding laadinfra	**3.3** Opstellen regionaal programma emissieloos	**3.4** Vormgeven zero-emissiezones*	**3.5** Handhaven zero-emissiezones*
Mobiliteit	**3.6** Extra aanpassen stedelijke infrastructuur	**3.7** Stimuleren deelconcepten	**3.8** Verduurzamen eigen mobiliteit	**3.9** Klimaatneutraal inkopen Grond-Weg-Waterwerken	**3.10** Handhaven CO_2-norm mobiliteit
Industrie	**4.1** Handhaven CO_2-besparings-plicht				
Landbouw	**5.1** Aansluiten bij programma veenweide-gebied	**5.2** Ondersteunen landbouw-bedrijven	**5.3** Vergroten areaal natuur (ook op eigen grond)	**5.4** Aanpakken voedsel-verspilling	
Elektriciteit	**6.1** Stimuleren zonneweides	**6.2** Stimuleren windparken			
Onder-steunende processen	**7.1** HR	**7.2** Facilitair en ICT	**7.3** Juridische zaken	**7.4** Financiën en control	**7.5** Implementatie-kosten

Figuur 4: Taken voor gemeenten

Overkoepelend	**1.1** Monitoren en herijken RES	**1.2** Vergoeden planschade			
Gebouwde ongeving	**2.1** Ontwikkelen warmtebronnen	**2.2** Verduurzamen eigen vastgoed			
Mobiliteit	**3.1** Aanwijzen locaties snellaadinfra	**3.2** Aanbesteden laadpunten	**3.3** Inzetten eigen infra voor energie-opwekking	**3.4** Klimaatneutraal inkopen Grond-Weg-Waterwerken	**3.5** Inrichten en versterken reg. mobiliteits-platform
Mobiliteit	**3.6** Opstellen regionaal programma emissieloos	**3.7** Faciliteren zero-emissie busvervoer	**3.8** Stimuleren deelconcepten	**3.9** Verduurzamen eigen mobiliteit	**3.10** Aanpakken onderwijstijden en hyperspits
Industrie	**4.1** Handhaven verbreding energie-bespringsplicht	**4.2** Verlenen vergunningen CO_2-maatregelen	**4.3** Inpassen warmtenetten in infrastructuur		
Landbouw	**5.1** Uitvoeren en monitoren veenweide-gebied	**5.2** Ondersteunen landbouw-bedrijven	**5.3** Voeren van klimaatgericht natuurbeleid		
Elektriciteit	**6.1** Stimuleren zonneweides	**6.2** Stimuleren windparken			
Onder-steunende processen	**7.1** HR	**7.2** Facilitair en ICT	**7.3** Juridische zaken	**7.4** Financiën en control	**7.5** Implementatie-kosten

Figuur 5: Taken voor provincies

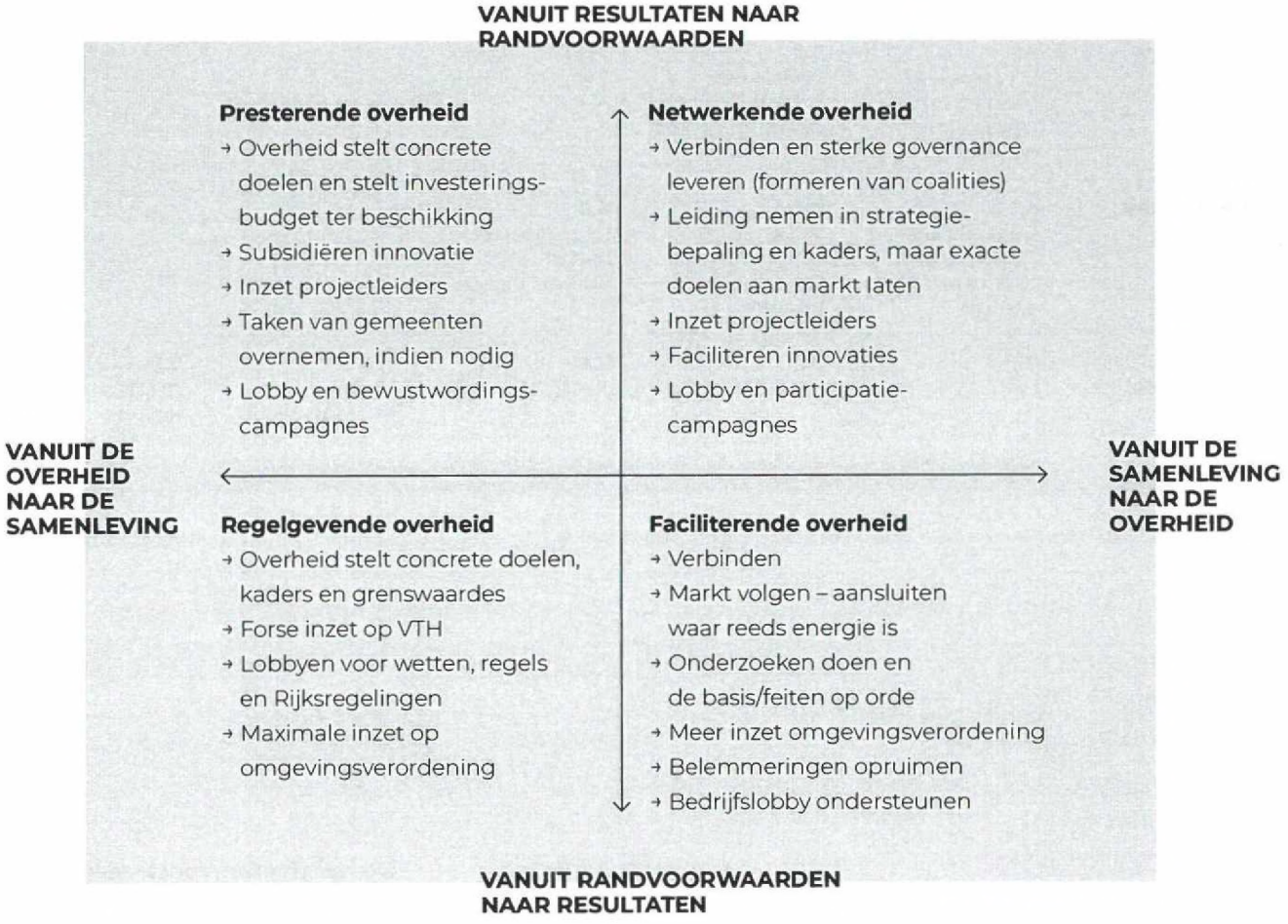
Overkoepelend	**1.1** Meekijken monitoren en herijken RES				
Gebouwde ongeving	**2.1** Ontwikkelen warmtebronnen en -netten	**2.2** Inzetten biogas en groen gas voor warmte	**2.3** Inzetten aqua-thermie voor warmte	**2.4** Verduurzamen eigen vastgoed	
Mobiliteit	**3.1** Klimaatneutraal inkopen Grond-Weg-Waterwerken	**3.2** Verduurzamen eigen mobiliteit			
Industrie	**4.1** Reduceren energie-behoefte installaties	**4.2** Reduceren emissies water-zuivering			
Landbouw	**5.1** Uitvoeren en monitoren veenweide-gebied	**5.2** Verkennen potentie groen op eigen grond			
Elektriciteit	**6.1** Beschikbaar stellen grond voor duurzame energie	**6.2** Verlenen vergunningen voor duurzame energie	**6.3** Organiseren communicatie en participatie		
Onder-steunende processen	**7.1** HR	**7.2** Facilitair en ICT	**7.3** Juridische zaken	**7.4** Financiën en control	**7.5** Implementatie-kosten

Figuur 6: Taken voor waterschappen

Op basis hiervan concludeert het rapport dat er voor deze drie betrokken overheden een rol in de uitvoering en herijking van de RES voorzien blijft.

A.2 Kwadrantenmodel van der Steen

Bij het bepalen van de rol en verantwoordelijkheden van de betrokken overheden en het Zeeuws Energie-akkoord wordt gebruik gemaakt van het kwadrantenmodel uit de publicatie "Expliciete Politiek" van Martijn van der Steen (NSOB). Hiermee kan per thema of programma en per partner duidelijk worden gemaakt wie wanneer welke rol heeft.
In veel gevallen zal er tegelijkertijd tussen meerdere rollen tegelijkertijd worden geschakeld. Een voorbeeld is dat faciliteren soms niet mogelijk is zonder ook regelgeving in te zetten.

Figuur 7: Kwadrantenmodel van der Steen

met de samenwerkende overheden en overige partijen.
Dit gebeurt zowel via de lijn van de publieke stuurgroep, het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) en het Regiobureau als rechtstreeks met de individuele overheden en de netbeheerder.

Het ambtelijk kernteam is op een vergelijkbare wijze opgebouwd, namelijk een vertegenwoordiger per betrokken partij. Het kernteam is als het ware de penvoerder van het ZEA, en de individuele leden vormen de link naar de "werkvloer" van de achterban. De betrokkenen van het kernteam wijzen uit hun midden een voorzitter aan.

Kernteam bestaat uit:

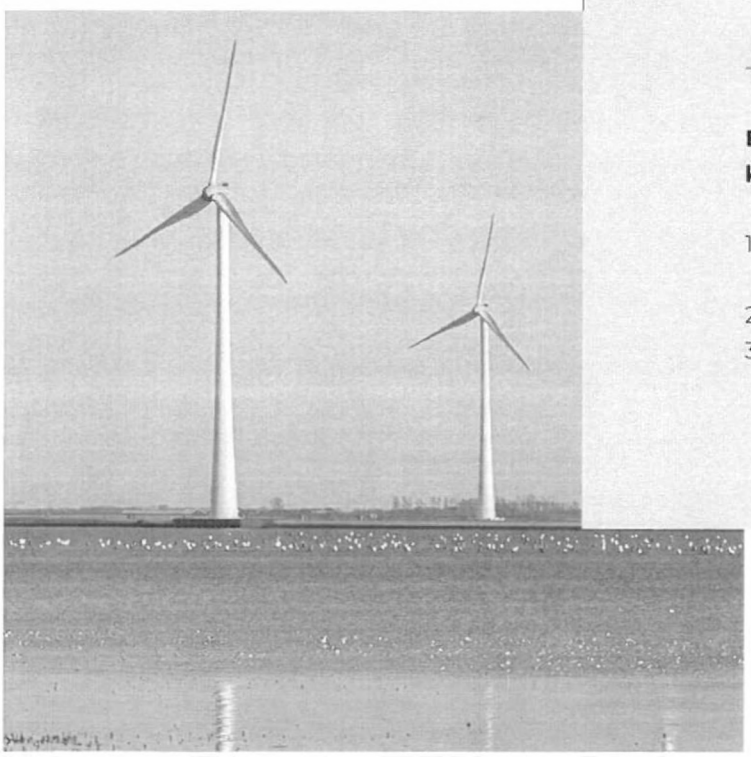
- Simon Nieuwkoop (voorzitter)
- Leo Kasse (secretaris, Waterschap)
- Niels Elshof (Provincie)
- Martin Martens (manager Elektriciteit, Enduris)
- Marcel Aanen (VZG)
- Carola Helmendach (manager GO, Impuls)
- Jasmijn Visser (communicatiemanager)
- Tom Stuij (manager Mobiliteit)

Bestuurlijke kernteam bestaat uit:

- Jo-Annes de Bat (voorzitter, Provincie)
- Koen Verbogt (Enduris)
- Dick ten Voorde (Impuls)
- Joost de Goffau (Gemeente Goes)
- Peter Ploegaert (Gemeente Sluis)
- Gert van Kralingen (Waterschap)
- Martin Verbrugge (Economic Board/Verbrugge)
- John Dane (Economic Board/HZ)

Bestuurlijke kernteam en ambtelijk kernteam hebben grofweg drie taken:

1. Stimuleren van de uitvoering van de RES 1.0 en hierover rapporteren
2. De (door)ontwikkeling naar de RES 2.0
3. Vertegenwoordigen lokale en regionale overheden en bewaken publieke belangen.

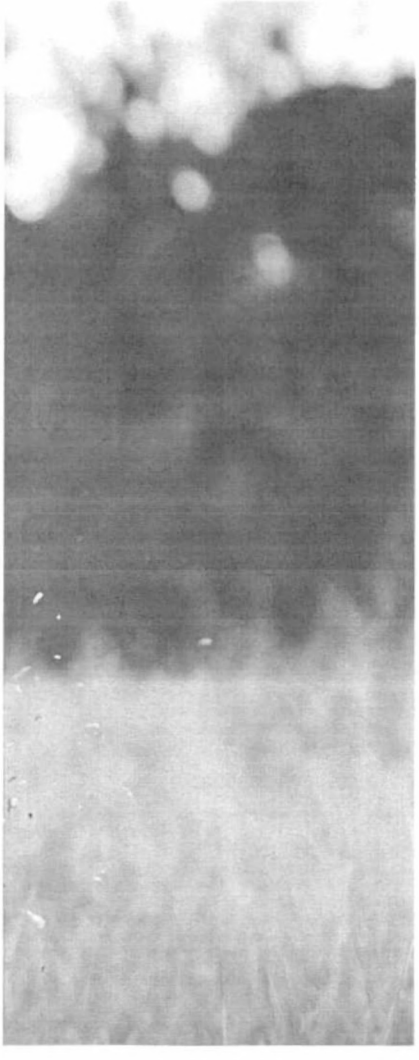
Stimuleren van de uitvoering van de RES 1.0 en hierover rapporteren
Het bestuurlijk- en ambtelijk kernteam zijn met de Publieke Stuurgroep in staat om de uitvoering van de RES 1.0 op regionaal niveau te initiëren organiseren, stimuleren, monitoren, faciliteren en te communiceren over de resultaten. Zij zijn in staat om bovenlokaal activiteiten te ontwikkelen en op die wijze een versnelling in de energietransitie teweeg te brengen, bovenlokale belangen te waarborgen, efficiëntie te ontwikkelen in de aanpak, kosten te besparen en nieuwe inkomstenbronnen aan te boren. Zij kunnen waar wenselijk startprojecten ontwikkelen namens de gezamenlijke partners.

Zij zijn echter niet verantwoordelijk voor de uitvoering van de projecten en het bereiken van de doelstellingen als geheel. Zij nemen verantwoordelijkheden van partijen niet over, maar ondersteunen hen. Hoewel het kan voorkomen dat projecten worden ontwikkeld, **is het ZEA geen projectbureau**. Namens de gezamenlijke organisaties zal de uitvoering van de RES zich op regionaal niveau richten op de hiervoor reeds genoemde taken, op de monitoring en evaluatie van de RES 1.0 en de hieronder vallende startprojecten.

Doorontwikkeling naar de RES 2.0
Kerntaak van het ZEA is het uitzetten van de strategie en het in gang brengen (en houden) van een beweging. Na verloop van tijd zal worden gestart met de ontwikkeling van de RES 2.0. De strategiebepaling in de energietransitie is immers nog lang niet klaar, en we zullen ons moeten blijven aanpassen aan de veranderende wereld. Rollen en verantwoordelijkheden bij het ontwikkelen van de RES 2.0 zullen vergelijkbaar zijn met die van de ontwikkeling van de RES 1.0. Overeenkomstig de landelijke afspraken wordt de RES 2.0 uiterlijk in april 2023 vastgesteld. Eind 2021 wordt gestart met de ontwikkeling van de RES 2.0.

Vertegenwoordiging
Het bestuurlijk en ambtelijk Kernteam en de Publieke Stuurgroep vertegenwoordigen de belangen en wensen van de deelnemende organisaties, maar het ZEA neemt geen verantwoordelijkheden over van de afzonderlijke partijen. Ook heeft het ZEA (uiteraard) geen mandaat om beslissingen te nemen over beleid en begroting van deze afzonderlijke partijen.

A.4 Bestuurlijk overleg en afstemming

Overleg Zeeuwse Overheden (OZO)

De twee wethouders in het bestuurlijk kernteam vertegenwoordigen de gezamenlijke dertien gemeenten, maar kunnen de eigen besluitvorming in gemeenteraden en colleges van B&W natuurlijk niet overstemmen. Samen met de bestuurders van de Provincie en het Waterschap doen zij verslag van de RES in het themaoverleg Energie van het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO) en kunnen zij voorstellen aan de 13 gemeenten voorleggen. Gemeentelijke besluitvorming kan op deze manier worden voorbereid, maar blijft noodzakelijk voor bijvoorbeeld besluiten over locatiekeuzes of financiën. Daarnaast wordt er een publieke stuurgroep ingesteld. Voor de rol van deze Stuurgroep wordt verwezen naar paragraaf 2.4, "Governance ontwikkeling".

Overeenkomstig de doelen van het OZO is het themaoverleg Klimaat, Energie en Milieu zo veel mogelijk een strategisch overleg. Dit overleg wordt ambtelijk voorbereid door de gemeentelijk vertegenwoordiger in het kernteam van het ZEA, met input van de beleidsmedewerkers energie van gemeenten en de andere ZEA-kernteamleden.

Het ambtelijk secretariaat van het OZO-themaoverleg Klimaat, Energie en Milieu ligt bij de gemeente Borsele (Marcel Aanen). Dit overleg wordt voorgezeten door wethouder Witkam (gem. Borsele) en kent een bestuurlijke kopgroep waarin naast wethouder Witkam en wethouder De Goffau (Goes) ook de wethouders Smit (Schouwen-Duiveland) en Van Assche (Terneuzen) plaatsnemen. Deze bestuurlijke kopgroep is beschikbaar voor tussentijdse voorbereiding van de OZO-bijeenkomsten.

Er is viermaal per jaar een OZO-themaoverleg Klimaat, Energie en Milieu. I In overleg zal bezien worden of de frequentie van dit overleg in relatie tot de ontwikkeling van de governance (zie paragraaf 2.4) aangepast moet worden.

Minimaal eens per jaar krijgen de programmamanagers van de programma's Gebouwde omgeving, Mobiliteit en Elektriciteit gelegenheid om persoonlijk de stand van zaken binnen hun programma toe te lichten en strategische thema's aan te dragen. In samenwerking met het regiobureau wordt daarnaast ruimte gezocht bij OZO-vergaderingen van andere beleidsvelden, zoals wonen, ruimte en mobiliteit. Op deze wijze wordt de sectoroverstijgende afstemming gezocht. Vanuit het OZO-themaoverleg Klimaat, Energie en milieu worden besluiten van individuele gemeenten, het waterschap en de provincie voorbereid. Zie voor een andere omschrijving hieromtrent de paragraaf Governance (2.4). Het OZO heeft zelf geen besluitvormende bevoegdheden.

Volksvertegenwoordigers

Overheden kennen een verschil tussen dagelijks bestuur en

algemeen bestuur. Het algemeen bestuur bestaat uit direct gekozen volksvertegenwoordigers; dit zijn de gemeenteraden, Provinciale Staten (PS) en de algemene ledenvergadering (AV) van het Waterschap. Dit algemeen bestuur gaat over de kaders van beleid en financiën. Binnen de vastgestelde kaders, verzorgt het dagelijks bestuur de uitvoering. Het dagelijks bestuur wordt bij de provincie gevormd door Gedeputeerde Staten, bij gemeenten het college van B&W en bij het Waterschap door de gezworenen.
De RES 1.0 bepaalt beleidskaders, en is daarom destijds vastgesteld door de volksvertegenwoordiging. Dit uitvoeringsplan wordt vastgesteld door de dagelijkse besturen, omdat het uitvoering binnen deze vastgestelde kaders betreft.

Het is natuurlijk essentieel dat de volksvertegenwoordigers wel goed worden geïnformeerd over de uitvoering. Volksvertegenwoordigers hebben immers een volksvertegenwoordigende en controlerende taak en moeten – wanneer nodig – bijsturen op beleidskaders en/of financiën. Hier ligt een belangrijke taak voor de colleges van B&W.
Zij informeren de gemeenteraden actief en doen voorstellen om geld of personeel vrij te maken voor uitvoering, (onderdelen van) de RES 1.0 te vertalen naar eigen gemeentelijk beleid, of naar concrete projecten. In het belang van de continuïteit van de RES willen wij bindende afspraken maken over de beschikbaarstelling van middelen (geld en capaciteit) voor de totstandkoming van de RES en uitvoering daarvan voor de periode tot 2030.

Vanuit het bestuurlijk en ambtelijk kernteam en de Publieke Stuurgroep worden de gemeenteraden, gedeputeerde staten en de algemene ledenvergadering actief geïnformeerd over de voortgang, actuele ontwikkelingen enz.
Hier gebruiken wij ook onze nieuwsbrief voor. Aanvullend hierop zullen wij ieder jaar een webinar of symposium aanbieden namens de verschillende programma's en hen via onze monitoringstools actief informeren over de resultaten. Mogelijk kunnen we hierbij gebruikmaken van de jaarlijkse plenaire sessies van het OZO. Wanneer mogelijk/wenselijk zullen wij lokale en regionale bijeenkomsten rondom de RES organiseren. Het verzorgen van presentaties en persoonlijke toelichtingen in de verschillende raden, staten en AV van het waterschap is mogelijk en zal zeker in de ontwikkeling van de RES 2.0 worden toegepast.

ZEA treedt niet in verantwoordelijkheden en van colleges, raden, staten en AV. Gemeenten gaan bijvoorbeeld onverkort over locatiekeuzes voor duurzame energieopwekking, de provincie is leidend in de concessie voor openbaar vervoer, etc. Vanuit het ZEA zullen overheden uiteraard wel worden uitgedaagd om samen de goede dingen te doen, op het juiste moment af te stemmen, afspraken te maken, het tempo te bepalen en waar wenselijk bij te sturen.

A.5 Budgetbeheer

De gemeente Goes is budgethouder van het ZEA. Zij beheert de middelen en vanuit de gemeentelijke organisatie wordt informatie omtrent de begroting van het ZEA actief meegenomen in de budgetcyclus. Vanuit het kernteam wordt een vaste penningmeester aangewezen. Deze voert maandelijks voortgangsoverleg met de afdeling financiën van de gemeente Goes. De ZEA-organisatie levert wanneer wenselijk een bijdrage ten behoeve van de budgetcyclus. Aansluitend hierop wordt vanuit het ZEA het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Goes gevolgd.

Budgethoudersregeling
Het budgethouderschap ligt vast bij de gemeente Goes.
Er is geen mandaat tot het aangaan van verplichtingen bij de ZEA-organisatie. Het mandaat tot het aangaan van verplichtingen is vastgelegd in het inkoop en aanbestedingsbeleid van de gemeente Goes.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid
Wij volgen het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Goes en zorgen dat er via de penningmeester van het ZEA een actieve koppeling ligt tussen het ZEA en deze gemeente. Aangezien het ZEA geen juridische entiteit heeft en er geen mandaat is om zelfstandig opdrachten te verstrekken, loopt dit altijd via de gemeente Goes. Op basis hiervan houden wij de volgende werkafspraken aan:

- Programmamanager of kernteamlid stemt inkoopplan af met penningmeester kernteam en zij bespreken gezamenlijk of het in begroting past
- Offerteaanvraag product/dienst levering vanuit het ZEA en/of gemeente Goes (per brief/e-mail), op naam van de gemeente Goes
- Ontvangst offerte door contact ZEA/gemeente Goes (op naam van de gemeente Goes)
- Inhoudelijke offerte door contactpersoon ZEA
- Voorstel tot opdrachtverstrekking contactpersoon ZEA.
  Via penningmeester naar budgethouder gemeente Goes
- Opdrachtverstrekking namens budgethouder gemeente Goes (door medewerker gemeente Goes)

De te volgen inkoopprocedure is vastgelegd in inkoop- en aanbestedingsbeleid van de gemeente Goes. Voor leveringen een diensten is deze o.a. vastgelegd in een inkoopkaart. Voorwaarden omtrent regionaal aanbesteden, toe te passen duurzaamheidseisen, EMVI-richtlijnen e.a. zijn vastgelegd in het inkoop- en aanbestedingsbeleid. Bij bestedingen vanaf € 30.000 wordt tevens het inkooptrajectformulier van de gemeente Goes gebruikt.

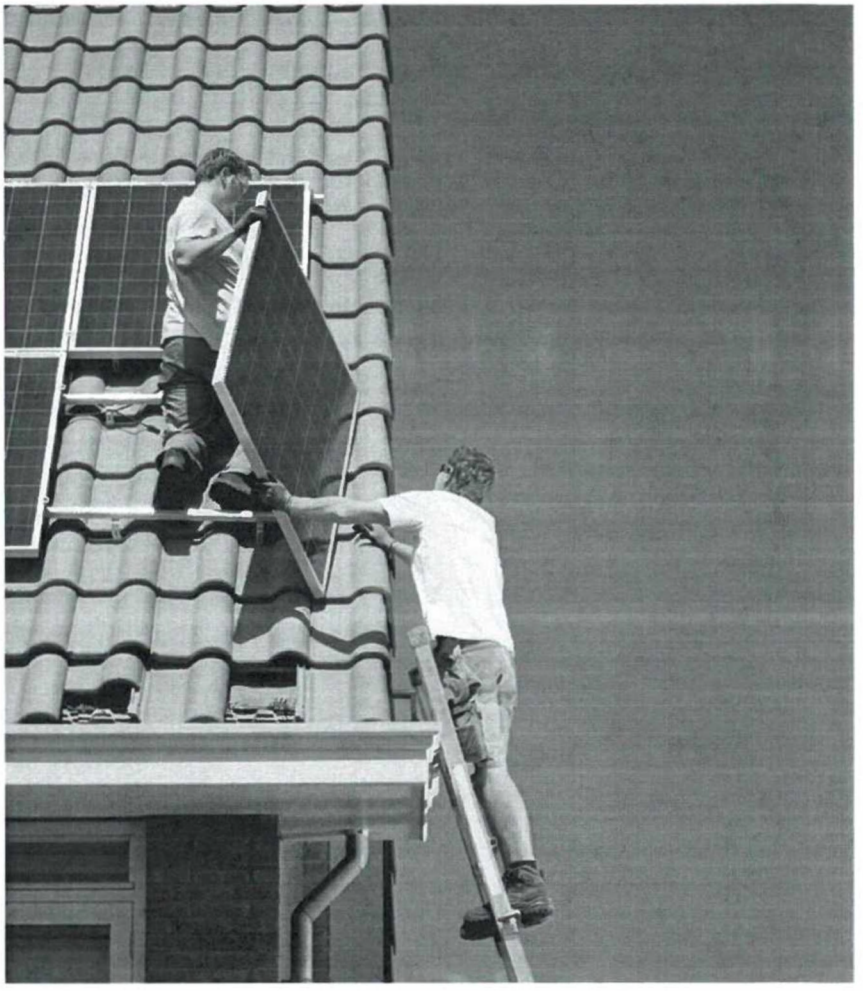
Subsidieaanvragen
Het ZEA is een samenwerkingsverband vormgegeven als een netwerkorganisatie, maar heeft geen wettelijke grondslag voor wat betreft bevoegdheden en verantwoordelijkheden.
Het ZEA als organisatie kan geen subsidieaanvragen doen en/of subsidies verstrekken. Via de ZEA-partners wordt ernaar gestreefd om meer dan voorheen externe financieringsbronnen aan te boren. Zowel voor de uitvoering van initiatieven door ZEA-organisatie zelf als voor projecten van de partners. Dit laatste wordt gestimuleerd door ondersteuning te bieden bij subsidieaanvragen.
In het verlengde hiervan onderzoekt het ZEA de toepasbaarheid en haalbaarheid van andere financieringsconstructies zoals leningen, fondsen, e.a.

A.6 Overige processen

Lobby
Zeeuwse overheden voeren een gezamenlijke lobbyagenda. Deze wordt vanuit het OZO ontwikkeld ten behoeve van de Zeeuwse lobbyisten in Den Haag en Brussel. In overleg met het OZO en de lobbyisten wordt doorlopend gekeken hoe de Zeeuwse lobbyagenda en het ZEA elkaar versterken. Vanuit het ZEA wordt een jaarlijks afstemmingsoverleg met de lobbyisten geïnitieerd om actuele ontwikkelingen met elkaar te delen.

Werven personeel
Voor de uitvoering van werkzaamheden is voldoende capaciteit nodig. Capaciteit kan op verschillende manieren worden geworven. In het geval van opdrachten en inhuur van capaciteit via bijvoorbeeld een adviesbureau kan de procedure voor leveringen en diensten worden gevolgd. Wanneer er sprake is van detachering en in dienst nemen van personeel wordt naast het inkoop- en aanbestedingsbeleid ook het personeelsbeleid van de gemeente Goes gevolgd. In overleg met de afdeling personeelszaken van de gemeente Goes/GR de Bevelanden wordt in die gevallen besloten op welke wijze capaciteit geworven kan worden en welke procedure hierop van toepassing is. Detachering van medewerkers uit een van de lokale overheden of in dienst nemen van personeel kan om financiële redenen de voorkeur genieten. In die gevallen zal altijd een detacheringsovereenkomst worden gesloten. In geval van arbeidsongeschiktheid of ontslag heeft de voormalig werknemer bepaalde rechten die een financieel risico voor de gemeente Goes met zich meebrengen. In het tweede kwartaal van 2021 zullen de deelnemende partners nadere afspraken maken over het verdelen van deze risico's.

Gemeenteraadsverkiezingen
Op 16 maart 2022 vinden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Het ZEA zal nieuwe raadsleden en wethouders actief informeren over het Zeeuws Energieakkoord, de RES 1.0 en actuele ontwikkelingen. Een voorstel hiertoe zal in het derde kwartaal van 2021 worden behandeld in de stuurgroep.

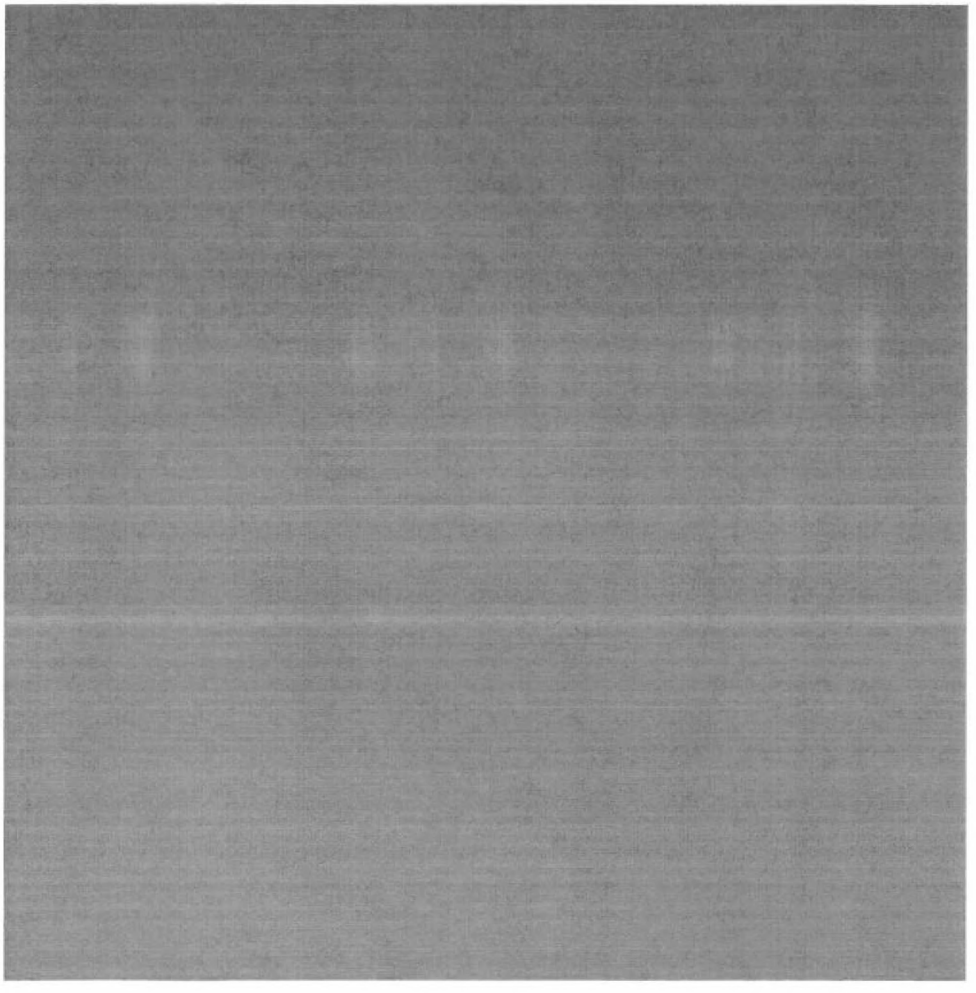
Bijlage B: Monitoring en rapportage

In de RES 1.0 zijn doelen, prioriteiten, startprojecten en acties benoemd voor de drie sectoren mobiliteit, gebouwde omgeving en elektriciteit. Waar het Klimaatakkoord einddoelen kent voor 2050, richt de RES zich in eerste instantie op doelen voor 2030. Voor de duurzame energieontwikkeling geldt hierop aanvullend 2025 als ijkmoment. In het Klimaatakkoord is immers afgesproken dat duurzame energieopwekking die in 2030 moet produceren, in 2025 over vergunningen beschikt.

Voortgangrapportage
Per sectortafel worden overzichten gemaakt met de voortgang van alle projecten en acties. Deze voortgangsrapportages worden in de stuurgroep besproken en hierover zal actief worden gecommuniceerd. Voor de monitoring van belangrijke indicatoren zoals CO_2-uitstoot, sluiten we aan bij de landelijke monitoring die nog in ontwikkeling is.

Monitoring
Overkoepelende monitoring is belegd bij het Waterschap.

Financieel jaarverslag
Vanuit het kernteam wordt ieder jaar, uiterlijk in februari, een financieel jaarverslag opgesteld. Deze wordt ter vaststelling aan de stuurgroep voorgelegd en ter informatie gedeeld met de betrokken partners (Gemeenten, Provincie, Waterschap, Impuls en Enduris).

Bijlage C: Risicoanalyse

Op basis van de prioriteiten én de gewenste uitvoeringsorganisatie versus de huidige situatie is een risicoanalyse gemaakt.
De belangrijkste risico's zijn in kaart gebracht in onderstaande tabel en zullen in 2021 opgepakt worden.

Beschrijving risico	**Kans dat het gaat gebeuren** (schaal 0-3)	**Impact op niet behalen einddoel** (schaal 0-3)	**Mitigatie**	**Wie**
Beschikbaarheid resources (mankracht kennis en budget)	+++ Actueel in 2021 en 2022	+++	1. Akkoord meerjarenbegroting ZEA-partners 2. ZEA-partners vacante posities recruiten (voorkeur heeft aannemen boven inhuur)	1. ZEA-partners op bestuurlijk niveau 2. ZEA-partners op ambtelijk niveau
Maatschappelijk draagvlak kalft af, ook onder stakeholders	++ Actueel in 2021 en 2022	++	1. ZEA-stakeholderaanpak ontwikkelen 2. Frequent dialoog met (key) stakeholders onderhouden	1. ZEA-kernteam 2. ZEA-partners
Borging RES in beleid	+ Komt langzaam op gang	++	1. Borgen RES, in eigen organisaties, op bestuurlijk en ambtelijk niveau	2. ZEA-partners, ZEA-kernteam monitoren
Integrale aanpak overheden	++ Nog niet inzichtelijk	++ Risico op verlies efficiëntie en slagkracht	1. Verantwoordelijkheden, doelstellingen en processen inzichtelijk maken	2. ZEA-partners i.s.m. ZEA-kernteam
Integrale aanpak in de uitvoering van de RES vanuit het RES-kernteam	+++ Nog niet aan de orde	++ Risico op verlies efficiëntie en slagkracht	1. Verantwoordelijkheden, doelstellingen en processen inzichtelijk maken	2. Programma managers ZEA-kernteam

Bijlage D: Communicatie-strategie

In deze bijlage worden een aantal elementen van de ZEA communicatiestrategie 2021-2022 "Parijs op z'n Zeeuws" beschreven. Het betreft de gezamenlijke communicatieopgave, de doel-groepen, het gezamenlijk communicatiefundament en de rollen/verantwoordelijkheden van de ZEA-partners in de ontwikkeling en uitvoering.

Gezamenlijke communicatieopgave
De RES is van ons allemaal! Het vergoten van gezamenlijke verantwoordelijkheid, van de urgentie/bewustwording van en het draagvlak voor én het stimuleren tot actief bijdragen aan de uitvoering van de RES, onder de merknaam ZEA.

- Intern: verankering van de RES in lokaal overheidsbeleid en heldere uitdraging van draagvlak voor de uitvoering van de RES
- Extern: bewustwording (aanjagen) Zeeuwse inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven van de Zeeuwse energietransitie + handvatten bieden t.b.v. de uitvoering (toegankelijk maken)

ZEA DOELGROEPEN

Interne bewustwording & verankering

→ Politiek bestuurlijk Zeeland

→ Besturen partners

→ Raadsleden, AB-leden gemeenten

→ Staten

→ Algemene vergadering Waterschap

→ Burgermeesters en wethouders

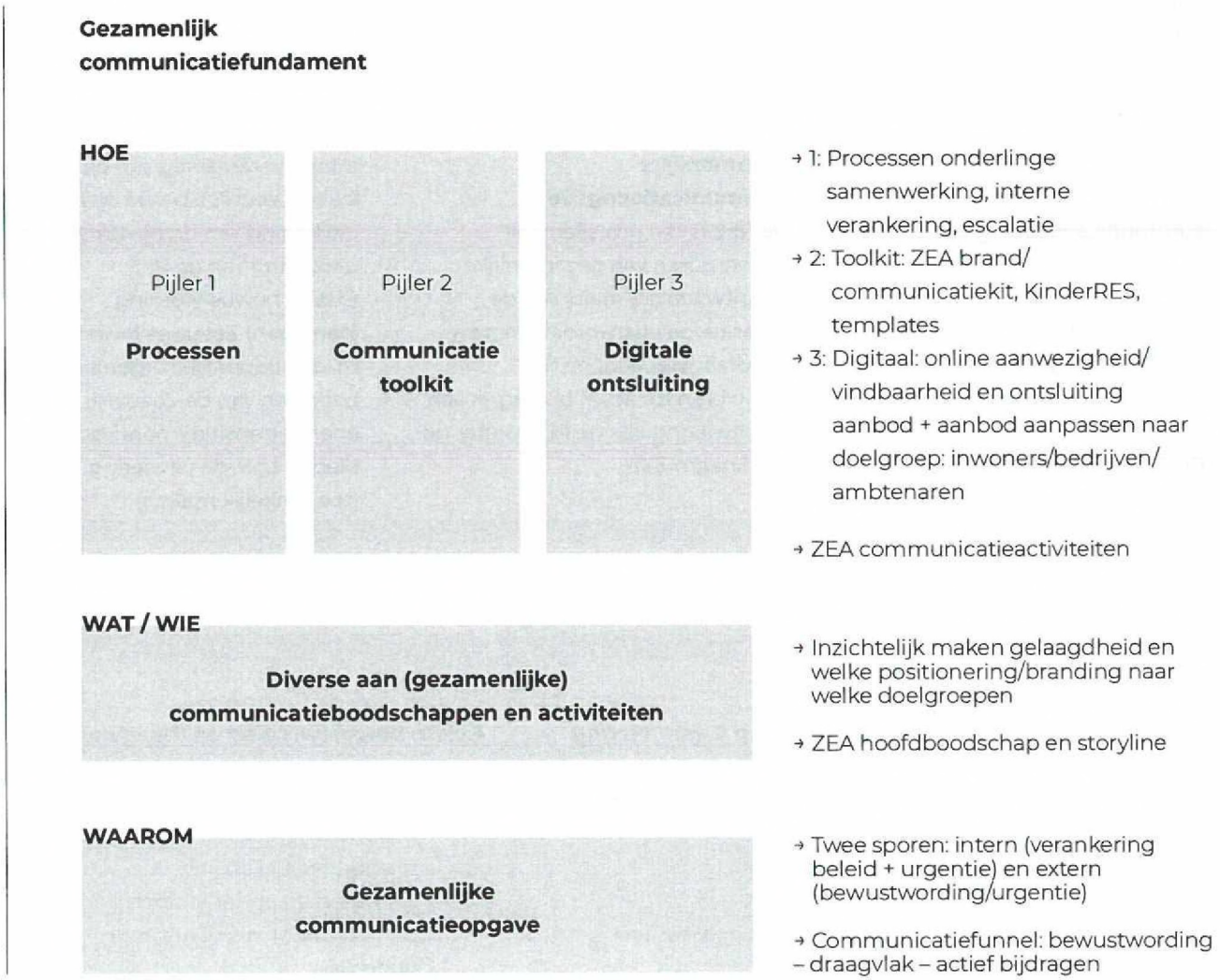
→ Ambtelijk Zeeland

→ Beleidsmedewerkers overheden, communicatiemedewerkers

→ Medewerkers andere disciplines waarbij duurzaamheid geïntegreerd kan worden

Extern bewustwording en draagvlak

- Zeeuwse inwoners
  - Inwoners generiek
  - Burgerinitiatieven
  - Jongeren en onderwijsinstellingen: primair onderwijs, voortgezet onderwijs
- Zeeuws bedrijfsleven
  - Zeeuws MBK, bedrijven
  - Zeeuwse maatschappelijke organisaties
  - Zeeuwse brancheverenigingen
  - Zeeuwse participatieorganisaties

Figuur 9: Gezamenlijk communicatiefundament

Rollen en verantwoordelijkheden
ZEA-partners

ZEA Communicatie-strategie →	**Ontwikkeling**	**Uitvoering**			
ZEA partners ↓		**Bewustwording intern (intern draagvlak RES + verankering eigen rol/ mandaat t.b.v. uitvoering RES)**	**Bewustwording extern**	**Digitale ontsluiting**	**ZEA communi-catie traject, welke rol voor welk traject**
Zeeuws Energieakkoord	· Presterend	· Faciliterend	· De RES is van allemaal! (Vergroten bewustwording is een gezamen-lijke opgave van het ZEA, de ZEA partners, de markt, iedereen) · De rol die het ZEA pakt is tot op zekere hoog-te presterend · Kader wordt bepaald door doelen en resources	· Presterend voor ZEA · Faciliterend voor de ontslui-ting	· Presterend: generieke ZEA communicatie, RES sectortafel trajecten geleid door RES
Provincie Zeeland	· Co-creatie	· Presterend · Eigen verant-woordelijkheid		· Presterend eigen website	· Netwerkend: bewustwording jongeren · Faciliterend: RES uitvoering middels programma Energie & Klimaat, enquête, road-show, uitrol
13 Zeeuwse gemeenten (verenigd middels VZG)	· Co-creatie	· Presterend · Eigen verant-woordelijkheid		· Presterend eigen website	· Presterend: TVV, Energieke gemeenten · Faciliterend: uitrol subsidies, roadshow, enquête
Waterschap Scheldestromen	· Co-creatie	· Presterend · Eigen verant-woordelijkheid		· Presterend eigen website	· n.v.t.
Enduris	· Co-creatie	· Presterend · Eigen verant-woordelijkheid		· Presterend eigen website	**Open data energietransitie beschikbaar-heid netcapa-citeit, cijfers duurzame opwek**
Impuls Zeeland (geen overheids-rol)	· n.v.t.	· Presterend · Eigen verant-woordelijkheid		· Presterend eigen website	· Energie-besparing bedrijven

Figuur 10: Rollen en verantwoordelijkheden ZEA-partners

ZEEUWS
ENERGIE
AKKOORD

2021 - 2023

Uitvoeringsplan RES 1.0 | RES-regio Zeeland

zeeuwsenergieakkoord.nl

RECYCLED
Papier gemaakt van gerecycled materiaal
FSC® C007225
www.fsc.org

klimaatneutraal
natureOffice.com | NL-001-JPBNM4
gedrukt